КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

МОАРШАЛ ДА КОЛХОЗХОЙ КОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТАШКА!

ШИНАРДИ, 21 октябрь 1969 шу. 126 (4763). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОТБАЬННАРАШТА—ЦІЕ БАЙРАКХ

Укх шера нийс бетта хьайбай продукташ хухкарІа ахарен кийчъярен духьа вай республика районашна юкъахь лелачьча социалистически якъа итоганна хьежай. Котъаьннарг лаьрхІай Шелковской район (КПСС райкома секретарь нов. Самарский, райисполкома председатель нов. Земсков, района юртбоахама производственни управлени начальника декхараш кхоачашдер нов. Карепин). КПСС обкома, республика Министрий Совета, Облсовпрофа карара хара тела ЦІе байракх хьожалй района.

Хьоххашаш дакхдаьд Шелковской района бежамаша. Соахта укх хана хианачупна ийедича хар дукхагІа даьккхад дулх—15 процент, фуаш —6, тха—3 процент. Дулх дахкара ийс бетта план—107 процент, шура йоахкара—126, фуаш дохкара — 104, тха дахкара — 106 процент кхоачашъьай района хьайбаш лелдераша.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 52 шу дузаш

КПСС ЦК ДАЬ ТІАХЬЕХАМАШ

1. Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 52 шуІ.

2. Даькъала хилба дерригдукен исторе керда зама — массе метте революциони наькъаца дуне кердадоаккха, капитализмагара социализмага довла зама хьайийлла Сийлахь - боккха Октябрь!

3. Даькъала хийла марксизм-ленинизм — массаза а дийна латта интернациональни хьехам, империализмана духьаларча, социализми коммунизми котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме дерригача мехкий къахьегамхошта никъ хьеха седкъа!

4. Дуне мел доал яхийла Владимир Ильич Ленина — Марксен Энгельсен революциони хьехам гениально дІахо хьабенанчун, Коммунистически парти вІашагІъеллачун, коталонца чакхъяьннача дунен тІа эггара хьалхарча пролетарски революцена кулгалдаьчун, социалистически пачхьалкхе хьаьчун, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса баьчча цІи!

5. Хоастам хилба сийлахь-доккхача советски халкъа — деналерча коммунизм хьалъеш доаллачоа, машар, паргІато, къахьегамхой краз бахьан долаш къонахчале къовсам лоаттабечоа!

6. Даькъала хийла Советий Мехка турпал болхлой класс — СССР-е коммунизм хьалъяр духьа лоаттабеча къовсаме хьалха латта кхоллама низ!

7. Даькъала хилба турпал колхозни ахархой — коммунизм хьинаре хьалъеш боаккараш!

8. Даькъала хийла советски халкъа интеллигенци — коммунистически общество хьинаре хьалъеш йоаллар!

9. ЧІоагІ а луйла, тоа а луйла болхлой классен колхозни ахархойи цхьоагІо, общества социально - политически идейни цхьоагІо — Советски социалистически паччахьалкхен йохаргІйоаца лард!

10. Дуне мел доал даха а дахалда, тоа а лулда СССР халкъий вежарашка дола доттагІали йохаргІйоаца цхьоагІои!

11. Даькъала хийла советски халкъ ленински новкъа гІолла бІубенна коммунизма коталонга дугаш йола Советски Союза Коммунистически парти!

12. Советски Союза къахьегамхой! Айхаг Іа кхотале Коммунистически парте ленински байракха кІал!

Даькъала хийла партеи халкъен сийлахь-йоккхен йохаргІйоацен цхьоагІо!

13. Даькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — бокъонца йола халкъа Іаьлаа органаш!

ДегІа а ухийла, чІоагІ а луйла советски социалистически демократи, лакхлуйла мехка гІулакхашта доал дечара къахьегамхой хьинар!

14. Даькъала хийла советски профсоюзаш — кулгалдарен доалдарен школа, коммунизма школаш!

15. Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гІончен резерв, коммунизм хьалъерий къоначар хьалха латта отряд!

16. Даькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъеш боахкараш!

17. Советски тІемахой! ТІемен политически кийчо еча керда толамаш даха, фе а моллагІа агресси юхатоха массаза кийча а хила! Даькъала хилда Советски Союза турпал ГерзанаккІара Низам!

18. Советски Союза къахьегамхой! Политически фел лакхагІа айе! Массаза чІоагІде кхотадалар, дисциплина, организованность!

19. Советски Союза къахьегамхой! ЛакхагІа айе пятилетка хала хьалха кхоачашъяр духьа лелаеча социалистически яхьа байракх! Коммунизм хьалъеча карагІаьлнача кердача толамашца пакъагІоргда вай В. И. Ленин ваь 100 шу дизара!

20. Хоастам хилба коммунистически къахьегама ударникашта коллективашта! Хоастам хилба производстве хьалха латтараштен новаторашта!

21. Кхал а маІа а болхлой, инженераш, техникаш! Ма могга лакхъе производства эффективность! Къовсам лоаттабе производственни фондех пайда дикагІа эцар духьа, проектни мощносташ караерзара хапаш лоацъяр духьа!

22. Советски Союза къахьегамхой! Хаддаза лакхъе къахьегама овсарле, къовсам лоаттабе Іилманеи техниканеи карагІдаьннараш сихагІа производствана юкъедахьар духьа! ТІагІертте карарзае хІанзара Іилма-технически знанеш.

23. Халкъа боахама болхлой! ТІагІертте лакхбе производства технически боарам! Чакхъиккха комплексни механизаци автоматизаци! Ма могга тоае продукце дикал, лохбе из хьаярга дІабода мах!

24. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабо къахьегамца коммунистически гІулакх лелалар духьа, тешаме лора а е, еба а е общественни доалахьа!

25. Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ! Къовсам лоаттабе пятилетка заданеш толаме кхоачашъяр духьа! Къахьегама кердача толамашка пакъагІоргда вай колхозхой кхоаллагІча Эрригсоюзни съезда!

26. Юртен хини боахама болхлой! ХьинаргІа кхоачаше лаьттаншта мелиораци яра, юрта боахама химизации комплексни механизации яра программа!

27. Юрта боахама къахьегамхой! ЦхьоаттгІа чакхдоаккхаргда вай юртбоахама шу, хьатІабоагІача хьувкъама чІоагІа лард йоалларгъя вай!

28. Халкъа боахама болхлой. Лакхъе производства культура, шерагІа юкъекхахьа Іилман ларда тІа вІаштІехьбаькха къахьегами хьалха латта опыти! Къовсам лоаттабе балха хІара минутах бизза пайда эцар духьа, бедали материалаши кхоер духьа!

29. Советски Іилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш! Хьинаре къовсам лоаттабе Іилма-технически прогресса темпаш сихъяр духьа!

30. Торговлен коммунально - бытовой гІулакхаш дерен болхлой! Ма могга лакхъе бахача наха гІулакх дара культура, дикаагІа а дикагІа а кхоачашде советски наха дІадехараш!

(Йоттадаьлар 2-ча огІа тІа).

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

В. И. Ленина 100 шу дизара сийна пхе шера план хаьал хьалха кхоачашъяра а колхозхой кхоалагІча Эрригсоюзни съезда дикача совгІатаца наькъабахара а шерра язь йоаржаь къахьегаш ба республика юртбоахама къахьегамхой.

Социализма лара йоллара, хьийзад В. И. Ленина, низ бола индустри хьаь ца Іеш юрт социалистически эргаяккха езаь — бІаь шера хьахнинв зІамигача собственника оамалаш эшае еза, цох коллективист ве веза, юрта боахама низ бола Іилма - технически базе вІашагІйолле еза.

Юрта боахама коллективизаци яро, колхозни строй котъяларо юрта тамашийна доккхий хувцамаш дир, цун дерриге вахар социалистически новкъа даьккхар. Наьха вахара хьал тоадара, болхлойи ахархойи цхьоагІо чІоагІъяра, юрта боахам цІенкха ца зиннача тайпара дегІабоалабара боккха лоархІам болаш хилар из гІулакх.

Колхозий строй котъяларо оалангара денз хийцар юрта социальни сибат а. Ахархой цІеношка электрически сердал, газ, радио, телевизор кхачарал совгІа, юрташка культура дворецаш, школаш, тикаш, берий учрежденеш кьалъярал совгІа, кердача тайпара хийцар наьха къахьегама хьал а. Колхозни строй хьалхевала керда саг — коллективист, хІанзарча Іилманеи техниканеи карагІдаьннарех пайда а эцаш болх бе ховргдола саг.

Из къаьстта дика гуш да НохчГІалгІайчене. Революци хІалехъа къе, баьде, лаьтта доацаш баьхача ахархошка коллективизаци хьчул тІехьагІа кхьчар низ бола техника, тоаделар наьха вахар.

Нагахьа санна советски Іаьдал эттача хьалхарча шерашка юкъера лаьрхІача биь боахама цхьо кузн мехкан кхоачаш хиннабале, хІанз шаьрача ухкача хІара колхоза кхоач шовзткъеи итт совгІа трактор, ткъаьи шийтта грузовой автомобиль, мел эша кхийола техника.

КПСС ХХIII съезда, ЦК Пленумий решенеш кхоачаш а еш республика дукхача колхозаша доккхий толамаш даьхад юртбоахама продукци дукхагІа яккхара а йоахкара а даькъе.

Масала, вай республике дика йовзача Шелковской района Коминтерна цІерагІча колхоза 1935 шера ший доалахьа цхьаккха а тайла техника хиннеяц, дукхагІдола балхаш кулгашца деш хиннад ахархоша. Цудухьа геттара лоха хиннай къахьегама овсарле, производства эффективность. ХІанз колхоза кхашка болх беш кхоазткъа совгІа трактор, шовзткъа автомашина, ткъо совгІа комбайн я. Цунга хьежжа лел производственни гІулакхаш а.

Къаьстта доккхий хувцамаш хиннад республика лоамаг районашка. Хьажаргъя вай Ножай-Юрта район. ХІанзчул ткъаьи итт шу хьалха цига хиннай кагий шовзткъеи итт колхоз. ХІара боахама хиннад 50 — 60 гектар оаза лаьтта. Цхьаннахьа а хиннабац дийша специалисташ. ХІанз лоаман колхозашка а мел эша тайптайпара техника, кхашка, фермашка болх беш ба лаккхара образовани йола агрономаш, зоотехникаш. ДукхагІйолча моттигашка электрически сердал кхьчай. ХІара юрта я школаш, тикаш, клубаш, библиотекаш.

Ишта да вай хІара колхоза, юрта. Колхозхой шоллагІа съезд хинначул тІехьагІа республика колхозаша даьхача толамех, царех бокъонца доле рентабельни а механизированни а боахамаш дара де дезарех, колхоза кердача Устав дувцаргда тахан хьеллача колхозхой республикански конференце, съезда делегаталла хоржаргба дикагІбараш. Республика районашка, колхозашка, бригадашка, фермашка керда Устав дувцаш собранеш чакхъяьннай. Масала, из дувцача даькъе лаьцад 30 эзар колхозхочо, собранешка къамаьлаш даьд эзар саго. Устава цхьаццайола моттигаш тоаяра, колхозни боахам дегІабоалабара, къахьегама дисциплина чІоагІъяра тІеерзаяра дукха предложенеш йиннай.

В. И. Ленина юбилейна а ІІІ-ча Эрригсоюзни съезда а сийна яхьа баьннача республика колхозхоша теркам тІабаккхийте дийцад балха новкъарле ю кхоачамбоацараш. Уж хІанз а ніезга дац. Масала, цхьадола боахамаш рентабельни дац, цхьаццайолча колхозаша кхоачашъяц пачхьалкхенга юртбоахама продукташ йоххара планаш, лоха а лаьтта лепадара культура, лертІа пайда эцац хий дехкача лаьттаех. ЦІенхашта тоаде дезаш де хьайбай фермашта механизаци елга, техниках пайда эцига. ХІане аьлча, дукхагІча даькъе цох тийша да юртбоахама продукцега дІадодар лохдар. Колхозий кулгалхоша, партийни организацеша, специалисташа дамм йохо е еза хьалхе латтарий опыт шерагІа йоаржаяра, Іилмани техникани карагІдаьннараш балха юкъекхахьара.

ХьатІадоагІача юбилейни шера апат хьувкъадара, дукхагІа шура, дулх дохкара къаьстта лоархІамо да гуйран балхаш сиха а дика а чакхдахар. ХІанз лоацача хана гуретъа дуь апат дІадийначер, зяб аьхараша, хьайбашта мел эша доакъар кийчдаьраша толамца кхоачашдергда шоаш тІадийца декхараш. Из дика кхета а деш гуйран балхаш сихагІа чакхдахара оерцагІбьннаб республика колхозхой, совхозий болхлой.

Шеко яц Нохч - ГІалгІайчен юртбоахама къахьегамхой В. И. Ленина юбилейна а колхозхой ІІІ-ча Эрригсоюзни съезда а дикача совгІатаца нахъагІоргхилараш.

ЛАЬТТАН ГОНАХЬА ЦХЬАНА БАЬ НИКЪ ЧАКХБАЬННАБ

ЛЕХКАШ ДОЛЧА «СОЮЗ-6», «СОЮЗ-7», «СОЮЗ-8»ЯХАЧА КОСМИЧЕСКИ КЕМАША ЦХЬАНА НИКЪ БАРА КИЯЧО ЕЧЕН ИЗ ТОЛАМЕ ЧАКХБОАККХАЧЕН ДАКЪАЛОАЦАШ ХИННАЧА ІИЛМАХОШКЕН КОНСТРУКТОРАШКЕН, ИНЖЕНЕРАШКА, ТЕХНИКАШКА, БОЛХЛОШКА, ЕРРИГАЧА КОЛЛЕКТИВАШКЕН ОРГАНИЗАЦЕШКЕН.

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШКА НОВКЪОСТАШКАШОНИН ГЕОРГИЯ СТЕПАНОВИЧАГА, КУБАСОВ ВАЛЕРИЙ НИКОЛАЕВИЧАГА, ФИЛИПЧЕНКО АНАТОЛИЙ ВАСИЛЬЕВИЧАГА, ВОЛКОВ ВЛАДИСЛАВ НИКОЛАЕВИЧАГА, ГОРБАТКО ВИКТОР ВАСИЛЬЕВИЧАГА, ШАТАЛОВ ВЛАДИМИР АЛЕКСАНДРОВИЧАГА, ЕЛИСЕЕВ АЛЕКСЕЙ СТАНИСЛАВОВИЧАГА.

Деза новкъостий!

Толаме чакхбаьннаб дукхача дешошкен бийсашкен «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» яхача космически кемаша цхьана баь никъ. ВорхІ советски космонавто беккхача боарамe балхаш даьд космически кемаш лехкара техника эргаьккха тоаяра а Іилмани халкъа боахамен гІулакхашта орбитальни станцеш хьяра а хиланза дартдоаца лоархІаме практически декхараш кхоачаш а деш.

Космически кемай экипажаша цхьана Іилман земаш даьхад, эксперименташ яьй, лоархІаме опыт Іоаьй автономни навигаце дешаш шаьрдарен цхьана долча массехк кемана лестам телараи.

«Союз» яха космически кемаш сигалдахийтача денз Іехоешивалиа баьча наькъа ерригача станашка лаьттан тІарча Іалашон комплексахен службашен хьахьекхаш шоаш балха тІа геттора тешамен вІаштІехьен хилар.

Лехкаш долча «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» яхача советски космически кемаша цхьана баьча наькъо хьахьекхар вай мехка космически Іилмен техникан дІахора прогресс, хьахьекхар вай мехка Іилмахой, инженерий, болхлой беркатеча къахьегама керда творчески тоpовош.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лаккхьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тІара даькъала лувц шо, деза новкъостий Г. С. Шонин, В. Н. Кубасов, А. В. Филипченко, В. Н. Волков, В. В. Горбатко, В. А. Шаталов, А. С. Елисеев низъ толаме чакхбеларца, лоархІамен сийлахьен задани кхоачашъярца.

Даькъала були лехкаш дола «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» яха кемаш кийчдеча, сигалдохийтача, никъ толаме чакхбоаккхача дакъа лоацаш хиннa Іилмахой, конструкторaш, инженерий, техникаш, болхлой, ерригa коллективаши организацеши.

Керда космически техника хьаеча творчески къахьегаме — космически аре маьршача гІулакхашта караерзаяра бакъахьарча гІулакха тІа дІахо оаш толамаш хахар лов тхона, деза новкъостий.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ
СССР ЛАККХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Байконур космодромерча «Космонавт» яхача гостиницера пресс-конференци. Аьрдехьара аьттехьа — В. Н. Кубасов, Г. С. Шонин, А. С. Елисеев, В. А. Шаталов, А. В. Филипченко, В. Н. Волков, В. В. Горбатко.

В. Черединцева сурт. ТАСС фотохроника.

Хьалхагіа хоам баь хиннача тайпара, 1969 шера 11, 12, 13 октябре цхьана чхьъ бара эггара хьалха Лаьттана гонахьарча орбита тІа даьккхад космически кхо кема — «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8», шоашта тІа экипажаш а йолаш: «Союз-6» яхача кема командир Г. С. Шонин, борт - инженер В. Н. Кубасов, «Союз-7» яхача кема командир А. В. Филипченко, борт - инженер В. Н. Волков, инженер - тохкамхо В. В. Горбатко, «Союз-8» яхача кема командир В. А. Шаталов, борт - инженер А. С. Елисеев.

Ерригача лаьттан тІарча службаша, цу даькъе кемаш гІоттадеча комплексо, лехкача центро, лаьттан тІарча хьежачен буьзамен кемаш гІоттара дикен тешамен кийчо елга, гІоттилга никъ болга.

Космосе эксперимент еш яьккха ерриге ха ворхІ дий ворхІ бийсей хилар, цу юкъагІа хІара кема никъ беш яьккха ха—пхи дий пхи бийсей.

Іилма - технически тохкамийн экспериментийн программа биззача боарамe кхоачашъяь яьиначул тІехьагІа космически кемаш «Союз-6» —16-чел, «Союз-7»—17 чел, «Союз-8» — 18-чея октябре Советски Союзе шоашта белгалъьйча районе Іодестад. Бокъонца лаьрхІа хиннача хана доссадьд Іо. Кемай экипажаш космодроме дІабигар никъ баьчул тІехьагІа дегІагарча хьалега лораш хьажийтаран салаІаран.

Никъ беча хана кхоачашдаьд укх тайпара кертера декхараш:

— «Союз» яхача космически кемаш тІарча системашкен эргаьккха тоаяьча конструкцегера хьажар а тахкар а;

— кема кулгашца лехкара, лостам телара, орбита тІара ца далийтара система дІахо шаьръяр а навигаце автономни средствашка хьажар а;

— лехкаш йола космически системаш шаьръяра даькъера цхьадоля дешаш къовстадар духьа кемаш орбита тІа вІаши маневрировани яр;

— цхьан хана кхаь космически кема цхьана беча наькъа лостам телара система шаьръяр;

— лаьттан тІарча геолого-географически объектай Іилман земанe сурташ дахар а хІаьта кхтта хьакхаьчача даннеех халкъа боахаме пайда эцара методика шаьръяра цуй атмосфера тахкар а;

— кхаь кема дакъа а лоацаш Лаьттана гонахьарча космически кроне комплексни тохкамаш дар;

— Іилма - технически эксперимент яр, цу даькъе космически вакуумни доза доацачен хьалашка саарка яра бе-(е способаш тахкар;

— космически наькъе фактораша сега организмага бу Іоткьаш дІахо тахкара кхийола эксперименташ яр а.

(Йоттадаьлар 2-ча огІа тІа).

ТАСС-а ХОАМ

1969 шера 18 октябре москвосен хана 12 сахьати 10 минути аьлча программа кхоачашъьчул тІехьагІа кемай группа командира Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта полковника Шаталов Владимир Александровичен борт-инженера Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта, технически Іилмай кандидата Елисеев Алексей Станиславовичен лехкаш хиния «Союз-8» яха космически кема Советски Союза территоре тІа шийна белгалъьйча районе город Караганда 145 километр къилбаседенгахьа лаьтта Іоессад.

Лаьттан искусственни спутника орбита тІара кема Іоссийтара лостамаш Шаталовс кулгаца лехкача лехкара система новкъостаца лостам а бенна, бокъонца лаьрхІача хана болх бе йолаялийтай кема Іоессадара программа. Тормоз луш — лехкача установкаш болх чакхбаьнначул тІехьагІа пилацара дІаьяьстар экипаж тІа а йолаш Іоессаеш йола аппарат.

Іоессаеш йолча аппарата никъ лехкаш доладеча траекторегІа баьб аэродинамически качествах пайда а эцаш. Атмосфере тормоз лацачул тІехьагІа болх бе йолайийтар парашютни система. ІІоьа да Іохадеча двигательша Іалашдьд Іоессаеш йола аппарат тайннна лаьтта Іохаргана.

Лаьттан тІа космонавтаи богие тІайийцар хьалхача группа вималаша, спортивни комиссарие, доттагІаша, журналисташа.

Космонавташ дика могаш-маьрша ба, сахьоле тІехдина я.

«Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» яхача кхаь советски космически кема цхьана баь никъ чакхбаьннаб.

КПСС ЦК ДАЬ ТІАХЬЕХАМАШ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

31. Литературан искусстван деятелаш, культура болхлой! Лакхха айийй хьо советски искусства партийноста байракх, дерригa низаши хьинаро дІатела коммунизм хьалъергъяраш кхебара!

32. Просвещене болхлой! Ма могга эргайоахаш тоае халкъа образовани! ХьинарегІа дакъа лаца къахьегамхошта коммунистически кхетам луча!

33. УнахцІено лораярен физически культуран болхлой! Эргадоахаш тоаде бахача наха ду медицински гІулаккхаш! Мехка шерра дегІакхувла физкультурни болам!

34. Коммунисташ! Сийленца кхоачашде къахьегамен общественни вахарен хьалхле лелаяра дакъа, КПСС XXIII-ча съезда решенеш чакхъяхар духьа, пхе шера план хаьал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме хьинарегІа наь віаштІехьбоахараш хила!

35. Кагий нахи мехкарийи! ТІагІертте караерзае марксистско - ленински теори, Іилман техникан лакхаленаш! Революционни идеалашта тешаме хила, коммунизм хьинаре хьалъераш хила!

36. Пионераши школьникаши! ЧІоагІа дукхаеза Советски Даьхе, дика деша, къахьегама сий де! Ленина гІулакха тІехьа, коммунизмана тІехьа хьинаре къовсам лоаттабераш хила кийчле!

37. Вежарий моаршал да коммунистически болхлойи партешка — болхлой классен берригача къахьегамхойн деналерча марксистско-ленински авангардага, империализмана духьаларча, адамленна дагалаьтта сийрда уйла — коммунизм лаьттан тІа чІоагІъяра тІехьарча деналерча къовсамхошка!

38. Марксизма - ленинизма ларда тІа чІагІлуйла дерригача дунен тІарча коммунистий цхьоагІон кхотабалари! ЛакхагІа айе пролетарски интернационализма байракх!

39. Вежарий моаршал да социалистически мехкий халкъашка! ДегІа а ухийла, чІоагІ а луйла дунен социалистически система — дунен халкъашта юкъерча болхлой класса карагІдаьнна исторически хІама, империализмана духьаларча къовсаме хоадамбеш бола низ!

40. Социалистически мехкий къахьегамхой! Къовсам лоаттабе доттагІали цхьоагІон чІоагІдар духьа, віаши юкъе вежарашха леладу гІулакхаш дІахо дегІакхувлар духьа! Социализма моастагІама леладеча тийшача балхашта фе [illegible]а!

ЛакхагІа айе пролетарски интернационализма байракх!

41. Дерригача мехкий къахьегамхой! ХьинарегІа юкъеахa машар, демократи, къаман лоІам, социализм бахьан долаш лоаттабеча сийлахь-боккхачен бахъхьарчен къовсама!

42. [Вежа]рий моаршал да монополистически капитала духьала, къахьегамхой политически социально - экономически бокъонаш бахьан долаш, социалистически идеалаш котъяхар духьа са ца кхоеш къовсам лоаттабеча капиталистически мехкий болхлой классага!

43. ДІайха моаршал да колониальни Іазапа гІабаш тІера кхайсача, суверенитет чІоагІъяр духьа, социально дегІаккхара прогрессивни никъ бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашка!

44. ДІайха моаршал да империализмаен расизманен духьала, паргІатон къаман лоІами бахьан долаш къовсам лоаттабеча колониальни кхычарех тийша долчен мехкий халкъашка!

45. Социалистически мехкий халкъаш, капитала мехкашкара пролетарешш дерригa демократически низаши, кортамукъадьнен тоІадаь доахкен халкъаш империализмана духьала, машар, къаман лоІам, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча юкъарча къовсаме віашагІкхета!

46. Массе а мехкий пролетареш, віашагІкхета!

47. Вежарий моаршал да набахтенашкен фашистски застенкашкен Іазап эзаш боахкача капиталистически колониальнии лоала духьаларча, халкъий паргІатонна тІехьарча, социализмана тІехьарча къонахчал долча къовсамхошка!

ПаргІато яккха капитала тутмакхашта!

48. Вежарий моаршал да къонахчал доача, американски империализма агрессена духьала, шоай Даьхен паргІатон лоІами бахьан долаш турпал къовсам лоаттабеча вьетнамски халкъага!

49. Дунен халкъаш! Америка ВіашагІкхийттача Штаташкара хьадде хьанехи паргІато езача вьетнамски халкъа духьалара агрессивни тІом сов чехка соцабелга, США а цар сателлитий а берригa бІу цІенбаьа тІехьа ца боахаши Къулбехьен Вьетнамера арабоаккхийга!

50. Европа мехкий халкъаш! Дунен халкъаш! Къовсам лоаттабе ФРГ-ерча реваншизманен неофашизманен духьала, еррига Европа юкъарча кхерамзленнен машаран кхерам тІатуьса малхбузенгермански милитаристаш ядерни герза тІакхачийтара духьала!

51. Европейски мехкий халкъаш! ЧІоагІбе Европе юкъарча кхерамзлен эффективни система хьаяр духьа, халкъашта юкъе цхьана леладу гІулакхаши віаши дагардар кхетаделген дегІакхувлар духьа лоаттабу къовсам!

52. Дунен халкъаш! Гаргарча Малхбоаленера Израила агресси соцаелга, дІалийцача Іарбий территорешкара израильски бІу сов чехка арабоаккхийга віаштІехьдаккха гІерта!

ЧІоагІ а луйла, дегІа а ухийла Іарбий мехкий халкъашцара советски халкъа солидарность!

53. Дунен халкъаш! Ядерни, химически, бактериологически герза дерригa тайпаш дехкийта дІадеха! Къовсам лоаттабе массаьа а цІендаь а герз дІадаккхара тІехьа дунен халкъашта юкъера кхерамзе чІоагІъяр духьа!

54. Даьхъала хийла Советски Союза ирахьара ленински политика—халкъий машарен доттагІлен, машар безаш доле дерригa антиимпериалистически низаш ревкценен тІеман духьаларча къовсаме кхотадара политика!

55. Даьхъала хийла Советски Социалистически Республикий Союз — вай мехка халкъий доттагІлен иразен чІоагІало, машарен прогрессен тешаме низ!

56. Марксизма - ленинизма байракха кІал, Коммунистически парте хулгалца — вай мехка коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме кердача коталонашка дІахьалхашкахьа долле!

57. Даьхъала хийла коммунизм — дерригача адамий сийрда кхоане!

СОВЕТСКИ СОЮЗА
КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ
ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ШЕРА ПЛАН

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах колхозхой кхоалагІча Еррига союзни съездах баха боагІача тайпара накъавбихар духьа лелаеча социалистически яхь юкъе а баха. Ножай - Юрта района къахьегамхоша хаьал хьалха 1969 шера 15 октябре кхоачашъяьй паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара планаш. Паччахьалкхенга дуьх дохкара шера план 130 процент кхоачашъяьй, тха дохкара — 100, фуаш доахкара—101 процент. шера планал совгІа паччахьалкхенга дІахо а йохкаш латт хьайбай продукташ. Укх лелошка кхашкен фермашкен тІагІертта къахьег района къахьегамхоша. Юрта боахама шу толаме чакхдаккхара.

В. ЯНГУЛЬБАЕВ,
КПСС райкома хьалхара секретарь.

ЛАЬТТАН ГОНАХЬА ЦХЬАНА БАЬ НИКЪ ЧАКХБАЬННАБ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Орбиташ тІа маневрировани еча хана цкъа саьна дукхаза а орбитай параметраш хийцай, кемаш юолйла віашка кхийлаз, визуальни бІаргагуча доазонашка цхьана никъ баьб. шоашта белгалдаьча лостамашкахье дІа-юха кхийстад.

Накъа программа лоархІамегІарча дехкарех цаІ дар Советски Союза тайп - тайпарча районашка а дунен океана дукхача пункташка лоашеш лаьцача «Космонавт Владимир Комарова», «Моржовеца», «Невель», «Бежица», «Долинск», «Ристна», «Кегостров», «Боровичи» яхача СССР Іилмай Академе Іилма-тохкама кемаш тІа а лаьттача лаьттан тІарча командно - бустама пункташцара космически кемай группа бувзам шаьрбелга.

Командно - бустама информаци Іочутехача системах дІахетта хиннай «Молния-1» яха бувзама спутникаш. «Союз» яхача кемаш цхьана никъ барях хьачиниарша хьакъекхар кьенийцача эзхкара система лакха эффективность.

Іилман тохкамаш дара шеррача программа шийна чулоацар орбиташ тІарча лехкаш йолча космически системаех халкъа боахама эшача гІулакхашта пайда эцара цхьакъаш белгалтелга. Цу тохкамий зоазонел чухьа яьй минеральни бедаз йоалла рийкаш белгалъяра принципиальни тороваш хьагучвяхара белгалагІа йола геологически участкаш Іомаяра эксперименташ, Космонавтшаз белгалйир лоам шен дукхагІа дІадаьржа моттигаш. Къьвстта шоай тайпарча приборий вовкъосталца эксперименташ яьй лаьттан тІехен тІера хьунаш, нысаленаш, кхыйола участкаш хоялара свойствани бенгальяра.

Шоаш никъ беш яьккхача хана космонавташ сурташ а кинэсъемкаш а яьхай материкий, океаний Лаьтанна гонахьарча морхий пордон.

Цунца цхьана, космически кемай эккламжаца цхьан хаппа астрофизически земанш а даьхад, эксперименташ а яьй, белгале вытча, хьоастам баьб атмосфера хьахьхкача маьлха віанарий поляризацена. Маьлхо хулийтача сердалон бустамаш даьхад, эксперименташ яьй седкъий сердал бокъонце мелай хьожаш, кхыяраш.

Шийй тайпара Іилма - технически эксперимент яр никъ беча хана космосе тайп - тайпара сварочни балхаш дешъяр. Цу гІулакха «Союз-6» яхача кема тІа сварочни аппаратура оттадьяр. Сварка яра процесс автоматически чакхъяьккхай, кема тІа дистанционно тІахьожам лоаттабеш а хиннай. Чакхъяьккха эксперимент советски Іилманен техниканен карагІдаьнна доккха хІама да, цо хьаела космосе сварочно - монтажни балхаш дала перспективаш.

Медико - биологически тохкамий программагІа дІахо Іонаьй космически никъ беча хьалашка сага организме физиологически процессий лелаяма башхалонаш. Гази энергни хумналлар миштад а хІаьта мишта тайп - тайпара балхаш деча хана араьхьа доаха са а кхеста цІий а функционально малагІча хьал тІа да а хайнад.

Космонавташта дегІа Іотньян хулийтьлга Іалашдеш йолча системаша космически кемаш тІарча чуІеча отсекашка дегІа ма эшшара лола хьалаш лоаттадьяд. Никъ беш мел яьккхача хена хаддаьза медицински тІахьожам лоаттабаьб космонавтий могашал теркалъеш.

ХІаранена къаьст - къаьстан бІарччача экипажашнен яьча комплексни кийчоно Іалашдаьа группа берригача членаша шоай деккараш цхьаькка поакъарле йоаш кхоачашдетга. Цу хана космонавташ балха хьинар лакха долаш, шоай дегІах бІубенне саьале тІехдика йолаш хиннаб.

Космически кемаш тІара цкъа саьна дукхаза а телерепортажаш яьй, уж еча хана космонавташа телезрителашта дуьйар никъ миштта лел, космически кемай оборудоване болх мишта бу, шоаш еча экспериментех лаьца.

Дерригa космически кемаш Іодоссадьа лехкаш воаладеча траекторешка гІоале аэродинамически подъемни низах пайда а эцаш. ЧудоагІача участкашка аккъала моттигаш дукха хиннад. ЧуйоагІаш йоле аппараташ лаьтта Іоховшаелга чула гаргача сухалца хиннад кІаьдда Іоховшадара оттаьча къаьстта шоай тайпарча двигателех пайда эцар бахьан долаш.

Іилман, технически, медико - биологически тохкамаш деча хана цьаккхьа даннеш хІама къовсташ а кепатеха эрайоахергйолаш а я.

ВорхІ космонавт тІаволча цхьа советски космически кема цхьана никъ бар вай Іилманен техникинен керда карагІдаьнна хІама да.

ЛоархІаме гІа беьккхаб орбитальни накъаш дара гІуввах лехІадоаладаре а халкъа боахамея Іилмани декхараш кхоачашдара лехкаш йолча космически системаех пайда эцара а даькъе.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-КИТАЙСКИ ПЕРЕГОВОРАШКА

СССР правительстванен КНР правительстванен юкъе віаштІехьбаьннача бартага хьежжа укх шера 20 октябре Пекине переговораш дІайолаеннай СССР-ен КНР-ен правительственни делегацешта юкъе шинна а оагІонна хьашт долаш болча дешаех лаьца.

Уж переговораш чакхъяхара укх шера 18 октябре самолетаца Пекине яхай СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов кефте латта советски правительствени делегаци. Делегацеца ба советникаши эксперташи.

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІ., 21 октябрь 1969 шу.

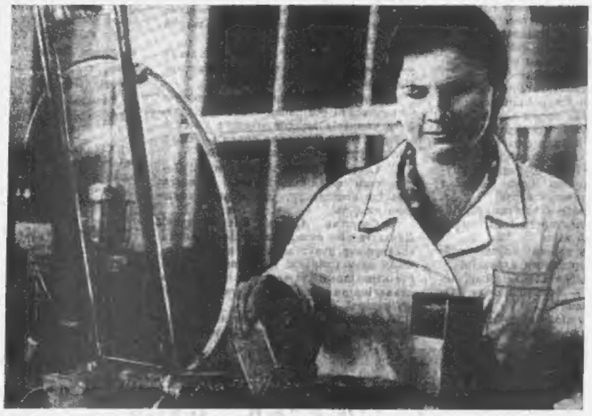

«Электроприбор» заводе дикагІболча болхлоех я Кузьмина Вера. Сай ду цун болхлоша кхаа сат, хьинаре говзач ца хилараш.

Наладчика Кузьминас гІулакх деча автоматаши цІаккха ца селаш болх бу. Авторучкайта заправка еш йола шаькъа кхета кийдем я из.

СУРТА ТІА: хьалхе лелаю наладчица В. Кузьмина.

Д. Васильева сурт.

Пхе шера плана графикаш шин бутти 19 дий хьалха юклош кхоачашъеш я Грознески макарони фабрика коллектив. ХІапалехьа планал совгІа арахийца макарони изделеш 220 эзар сома маьха я. Юбилейна къахьегама совгІат кийдара къовсам лоаттабеча коллективо доаха толамаш ди тІехьа лакхагІа хул. Из къаьгга хьахьокх укх масалаша: 1956 шера реализаци яь продукци 1057 эзар сома маьха яр, хІаьта 1967 шера — 1213 эзар сом. Кхы а дукхагІа хилар дІадахача шера реализаци яь продукци. Товарни продукци арахецара 3 шерен 9 беттен план 107 процент кхоачашъяьй. хІаата къахьегама оасарле цу юкъа планах лаьрхІачул 8 процент лакхъеннай.

Лекха производственни къахьегама толамаш дахарах республика кхачаи промышленноста предприятешта юкъе хьаллара моттиг а хьожаеш. укх шера шолагІа квартал чакхъяьнначул тІехьагІа цуьна хьожайир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советеи Облсовпрофеи карара кара тела ЦІе байракхи хьалхара ахчан премеи. Из байракх карара ца ялийта дерхІ цар дІахо йодача хана а.

Нютта къахьегача фабрика коллективо кастталашха коммунистически къахьегама предприяти яха сийлен цІи ехкха дерхІ. Цо укх шера даьха къахьегама толамаш дикада.

Юбилейни совгІаташ дахара

ДИКАГІА А ДУКХАГІА А

Цхьа дезал санна барт тайна коллективо къахьегар бахьан долаш хьахиннад уж. Юбилейни деккараш толампа кхоачашдара чакхъяха зьнна цига белгалъяьха яр 50 совгІа организацино - технически мероприяти. Цу юкъе яр производственни мощносташ лакхъяра, продукци арахецара технологи тоаяра, болхлойи гІулакхерча ялечен квалификаци лакхъяра. къахьегакен производственни дисциплина чІоагІъяра тІаерзаяь йола мероприятеш. Белгал мел яьха хиина мероприятеш дукха хІама ца эшаш кхоачашъяьй.

Къаьнача ПКС-20 яхача сушилка меттел оттаьй керла конвейерни сушилка. Цо торо хилийтар дика дукхагІа вермишели гарзашк арахеца. ШоллагІча макарони лине болх бе йолаялийтай ЛПЛ-2М яха макаронни пресс. Болх беш я хьажкІий палочкаш арахеца цех. Фабрике коллективо карасраяьй дІаьха макаронаш арахеца керда технологи. Из технологи Іомаяра Московски макаронни фабрике яхийта хиннай прессовщица кох. Бабаева, резчица кох. Евсюкова. Берригa болхлой цахаддаш леюаш ба юхьанцарча экономически школе. хІаьта хІара болхлочо шоллагІа балха говзал караерзаяьй.

Профсоюзни фабрични комитета, партийни организацие шерра социалистически яхь йоаржаьй болхлошта. гІулакхерча наха юкъе. Берригa болхлой хьинаре декъа лоацаш ба индивидуальни бригадаши яхье. Фабрике болх беча бригадех 60 процент коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеш я, хІаьта 75 процент болхлой коммунистически къахьегача ударник яха сийлен цІи лелаеш ба. Шоай вовкъосташта хьохкаш а телаш, къаьстта дика къахьегаца белгалбаьнна ба прессовщица Г. Бабаева, засыпщица К. Лапшина, упаковщица Н. Кузнецова, слесарь С. Мальсагов, кхы дукха бараш а.

Фабрике дукха кхетаме балхаш ду коллектива юкъе. Цехашка, бригадашка, хан-ханнахьа болхлой юкъара собранеш хул. Укх шера тайп-тайпарча технически, общественно-политически темех лаьца 30 лекци хиннай цига. Цу дерригнена а торо хулийт производства культурен эстетикен лекъе, еррига технологически оборудованена дикагІча бесах дола басараш хьекхад. Хоза кийчъяь я болхлой моттигаш, болхлошта мел эша спецбарзкъаш Іалашдаьд.

Фабрике бизза пайда эц кхьаккха сакхат доацаш продукци арахецара йолча саратовский методах. Цар саика эргаьккха хиннай цига премиальни система а. Сакхат доацаш продукця арахецарга хьежжа шера тела болхлошта тела преми а.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, ВЦСПС Ленински юбилейна грамоташ хьожаяра яьча решене дог гІоз а даьккхя, уж юбилейна грамоташ ехара шерра социалистически яхь йоаржаьй фабрика коллективо. Цул совгІа цо чІоагІа къовсам лоаттабу кхоаьче бедала чотах 1970 шера 22 апреле болх бе.

С. ЧУХАРЕНКО.

ЦУНГАРА ХЬОКХАМ ИЙБУ

— Висхтаева Бирлантах лаьца яадо безам бе хьа? — юкъ дукхала хаттар дир сога Гудермесски пищекомбината директора Л. Товмурзаева. — Шийи гІулакх довзаш дика болхло я Бирлант. Гуш дар мугІарерча болхлочий директора укх дешаш дег тІера яьнга. Цунах кхоь Бирланта шийх тешам болийталга. «Коллектива сий — хьа сий» яхача принципех къахьегаш лакха хьонхамаш доал цу поамаи кхалсаго. ИттагІа шу да Висхтаева Бирланта кондитерски цехе болх бу. «Сахарнт», «Рассвет», «Шахматное», «Чайное» яха, миштта кхы дукха тайп-тайпара печене изделеш арахец цеха.

Кийча хьоарй цунах тоае ном мел эшарй хилча печенеш аййчъе фу хала да, аьнна, хета хургъда. Из миштта да. Рецептура толхе ца еш дрожаш, тайп-тайпара морзалаш тоха формаш хьаь еза. Цул тІехьагІа йоагІача боярамех температура чу а хийца итта еза. Негазь из дерригa деш зІеммига а гІалат віоале арахецача продукца бос талх, юъш чам болаш хилац. ХІаьта миштта йола продукци маьхале ца яьлча паччахьалкхена, болхлошта шоаштта за ма хулий. Из дика хаьта а деш хьинар ца кходеш къахьег кох. Висхтаевас. Йоккха опыт йолча кхалсаго шийна ковчох кхоечам бь ца Іеш дукха кердадераш балха юкъекхух.

Юхьенца мугІерера белхло йолош хилар Бирлант. Балхах дика кхетацар, низкъе мера чоачъъкцар норма. Халонех бІу ца къожобеш шийна дукхаезенна говзал кастта бокъонца карерзаю цо. Цул тІехьагІа низ ца кхобеш къахьегаш лакха хьонхамаш деха йолалу. Хв дІа ма йода говзал а балха тІа доаха толамаш а лакхъу. Цхьан хана гаьнна ца тІехьаютах хиннача болхлошта хьокхам а телеш къахьег хІана Бирланта. Цхьакха хв дІахоийтац цо норма шоІ-ех гаргга кхоечаш ца еш. Миштта хьинарца ций цІи йоаккхийт цо. Цунах тешам беннача цела кулгелоше бригадирелле хьожию кох. Висхтаева. Ала деза, цунга доал кхьочеча дикагІа болх бе йоал коллектив. Наьаца та воеш, Іимерва, хьачеча новкъеста оагІув хьаллаца кийна а Бирлант. Шийна хоар бокхама безамца дІахьех цо болхлошта. Цун новкъостел дІа ца «кхоачар негказ сег висхтаеа бригаде. Цо Іомабаь ба айденнеча хьинарца къахьегаш лакха толамаш доаха Кагерманова Зулай, Абдулмежидова Тамара.

Городской Совета депутат я кох. Висхтаева. Балхара мукъа йолча хана дика шийи участте хул из. Хармерхоша тела ниязаш шена, хьинаьх кхоачашду. Цудухьа пищекомбинате чІаза ца Іеш Гудермесе бахача дукхача наха я йоза, сийду, баскал оаь Висхтаева Бирланта. Шийх дукха тІера из Бирлант, дукхагІа новкъостех лаьца дуьц цо.

— Воронгаш а 8 сег ва из кулгалдеча бригада, хІаман надай кулгтох, балхах дика кхет хІаракко. Хьокхаме чъаьхьегаш цеха этава лакхагІа толамаш доахача церех массонен а коммунистически къахьегама ударникаш баьб. ХІаьта из цІи цар сийдеш а делаю. Шоай цІей — пищевикий Ди дедаш октябре бетта хадам массехк ди хьалха кхоачашъе дош деннад кох. Висхтаевай бригада коллективо. Шеко яц из шийи деше да кургхиларах.

А. МАЛИКИН.

БАЛХА ГОВЗАЛ ЛАКХЪЮ

Ткъаь итт шу да Атарщиков Иван Алексеевича МалгІабике тохкама бурув деттача конторе болх бу. Мелош тІоавашка эттаре хьалхе бурув техарех ца кох. Атарщиков. Юрсие тІоавш текха больнуш № 902 йолча скважинаш бурув тохача бригадана кулгал ве хьожаву опыт йола мастер. Шийи гІоначапа И. Галаевна бокъонча скважина узлашка хьежа чакхвола из. Вышкомонтажникаша кхоачаш ца деш хасе хлодам боеца сакхаташ гуча а даьхе, тоадайт. Цул тІехьагІа лоамах кура гІала санна 53 метр лакха урагІъяза яІача вышка тІа болх дІаболаву Иван Алексеевича. Хьалхара итташ метраш бурув тох хьоначча [Нютта] дар укх шера кай бетта хьалкарча [...]. ХІама коллектива гІулакхаш дика дар. Балха хьнах пайда эца хоа болхлошта, цьаккха минут эрха йоций. Цу гІуланга хьалкагІа а кийчбий шай моттиге Іойоха инструменташ, насосашта, лабалкана эша материалаш, оатхалаш кийча хулийт. Сменаш дика дІахоха тел. Дика хоала бу бурувдеттараша оборудоване, утяжелителани химически реагенташ кхомбеш дІаухийт. Цо паччахьалкхена дика пайда бу, хоаьй лакхъю къахьегама овсарле.

КІира акъа культбудке гуллу бурувдеттараш. Цига тІехкІоарбурувдеттачо Чилиев Іалихана. болх байта Іомалу, геологo - технически наряд йовзийт варна. Алхха шийна ховчох кхоачам хетачунна віаккха а лаьттан чепий кьайленаш йовзаргьяш. Бокъонца вола тохкама бурувдеттар даим шаралар лехаш, шийи балха говзал лакхъеш хила вала. Иштта ба тха бригада болхлой. Хьинар ца кходеш къахьег цар. Цудухьа балха тІа доаха толамаш да тІехьа лакху. Болх беншехьа сайрийцарча школе, техникумашка, лакхерча дешара заведенешка заочно дешаш ба дукхагІбараш. Къаьстта дика болх бу бурувдеттараша Андреев Павла, Маринкин Ильяс, бурувдеттарий гІончаша гача скважинашка ахари ца еш Н. Ноздзе. Галаев Ибрагима, Савешки Руслана, лаборантка Шиповa Любас. Ер шу чакхдалалехьа 3 эзар метр бурув техе довлелерхІ оаха. Планал дукха совгІа да из. Дерригa а 8 эзар метр бурув тоха деза тха. Хоаш да лаьттан ченаш техкаш дукха хало ца ла сэпага. Цхьабакъда, юреки гІоначашкара мехкаьтта лакхара кхоашта хьалхашка латта цеккараш сийленца кхоачашдергда оаха.

А. ЧИЛИЕВ,
МалгІабика бурув деттача контора № 902 йолча скважина бурувдеттар.

СИХХА ЧУЭЦ

Укх деношка тІехьа кхача культураш чуйца яха гІерташ ба Урус-Мартана района Мичурина цІерагІча совхоза кхаьшкa балхаш дераш. Бэкха толам баьккхаб цар паччахьалкхенга кІап мукха доахара. Планах 550 тонн йохка езача 972 тонн ехкай. Во латташ хьажкІаш дІадлара гІулакх. Совхозе юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 30 центнер яьнна яле укхаза 40 центнер чуэ даьрхІад. Кхы а дикагІа я Ленина орден лелаеча Итаев Ахьмада трактовно-полеводчески бригада хьажкІаш. Цо доал деза 30 гектарах хІарапе тІара 45 центнер чуэц. Планех 900 тонн дІатуьяла езача 600 тонн гарта хьажкІаш хІанзза паччахьалкхеша дІаенай совхоза коллективо. ХІаьта, цлан дикха тІехкдоачашье лехкІ хьажкІаш леладераша. Дикъ - пхе дайаахьа чуйцa яргьа хьажкІаш.

Дика хишай боахаме укх шера шекара сейкла а. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 300 центнер йоад из. Къаьстта дика я № 1 йолча отделене свекла. ЛоархІам бича 400 центнер хул цар хІара гектара тІара чуэца свекла. ХІаьта, дикагІйолча Гапураева Маймунта. Учалатова Заде звеношка 500 центнерага дІакхоьчаертьа гектара тІара йоала свекла. Ткъийнача дехкарел пхоза дукхагІа хул из. Дика къахьийтаз чу звеной членаша Плаева Яхас, Улиева Яхита, Джамаева Улиста, Янаева Тамарас, кхычар. Иштта белгалбаха беза цига балхаш даь механизатораш Насаев Іабдулрашида Даутханов Лаьчеч. Цар хе мел деза гІулакх деш хьаьккхейир свекла. ХІаьта, хІанз из чуэцаш а ба уж, ворка 3 гектар йолча хІара сменах 6—7 гектара тІара свекла чуэц цар.

Юкъашпа свекла ахка йоллача хана лерттІа болх хьабе віаштІехьдалиар механизаторий. Лаьтта текъа дар. Из бахьан долаш цин мугІарагІара свекла ший дерчта лаьтта а тІехьа кьатоарцалацар фабричи свеклокопателашта. Лоалуш яр балха техпаш. ТІакха КЗУ яхача канадокопателя П. Н. —3—35 яхача нохара чаркаши свекловични комбайна уреаш комуталгаш а кхаь хьийир цар самодельни свеклокопателаш. ХІанз царца болх беш ба механизатораш. Шоза совгІа лакхъяьй цу гІулакхо балха овсарле. Хьалха 1-чен — 2-чен скоростах яра ца бань болх, кІанз 5-чен, 6-чен скоростах бу тракторашa. ХьалгагІа механизатораша свекла хьалкарга хьежаш хулар болхлой хІаьта, кІзаа свекла хьагуьве хьийир уж. Шекара завоше из аІанкьа кхоачам хилал машанаш ца хиларех бенцан тІа а техь дукха свекла латт кхай тІа.

Паччахьалкхенга свекла дІачуьлара план кхоачашье гаргга я хІанз совхоза коллектив. Планах 6500 тонн дІаяла езача дІасяннай 4800 тонн совгІа свекла. 20-ча октябре яляя кхоачашъяра низ из кходеш къахьег свекла леладераша. Владимир Ильич Ленина ваь 100 шу дизара Шей сийна шоай горонашке а тьеша керда деккараш тІаийцад совхоза коллективо. Укх шера Даьхенна планах лаьрхІача йоза дукхагІа свекла яла дага ба уж.

М. ТУМГАЕВ.

АХАРХО—ХЬИНАРЕ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕР

НИЙСАЧА НОВКЪА

Колхозхой ударникий шоллагIа Ерригсоюзни съезд хиначча хана Ножай - Юрта районе 50 колхоз хиний, хIаранена юкъе 30 — 50 цIа а долуш. Цу хана колхоза 50 — 60 гектар оаха лаьттех 50 — 60 бежанн мара дацар. Колхозашка геттара кIезига яр производства средстваш, техника вIалла дацар. ХIаьта кхашка деш дола балхаш колхозхой шоай доладхьарча говрашцен шерчашцен дара цахь. Колхоза шира боала пайда 2 — 3 эзар сом мара бадар.

Нах бахача пункташта электрификаци радиофикаци елга цхьаннена я дагадацар. Колхозашка телефон а района центрах хкеташ хаькъаш а дацар. Цхьанна а колхозе лакхера образовани меттел, юкъера образовани йола юрта боахама специалист вацар. Колхозашта керте латтар вIалла дийша боаца а кIезига дешарах хьета юртара «дика къонахий» яхараш. Колхозашта балхах доьгIар геттара кIезиге дар. Колхозашта новкъостал дарен культурни гIуллакашта йолен фондаш фуй хоаш яцар.

Цу хана дена довзаргдоацаш хувцаденад колхозий вахар. Района колхозхой шоай кхоалагIча съездага болх дегIаена экономикей лакка культурей йолаш. Колхозех йоккхий юртбоахама предприятеш хинай. Царга я дика техника, шортта лаьтта, юкъара хьайбаш, дукха капиталовложенеш. ХIанз района колхозашка 3039 эзар сома керттера средствеш 1695 эзар сома оххьаш йоаце фондаши я, хIаьта иштта культурно-бытовой, колхозхошта премеш хлара фондаш я, 90 автомашина, 56 трактор, кхыйола техника я, дика кийчъянь хьайбай помещенеш, культурно - бытовой объекташ я, дика наькъаш, телефонаш я. Масала, хьалха шера 20 — 30 эзар сом пайда мара ца хиннача Шерипова цIерагIча колхоза 1968 шера доход 484 эзар сом хилар, укх шера кхы а дуккагIа хургья.

Района колхозаш рентабельни а хиниа дIаейттай. 1967 шера колхозий ахчан доходаш 16 89000 сом хилар, 1968 шера — 2114000 сом. Укх шера дуккагIа хургья. 1967 шера колхозашта бьяна пайда 177 201 сом бер, 1968 шера — 282302 сом. укх шера 3 миллион сомел тIех хургба.

Колхозхошта гарантийна алапи оттадарахи тхьамка леладергдолаш колхозашта специализаци ярахи доккха беркат дахьар, лакхъелар колхозий экономикей колхозхой доходаши. Масала, А. Шерипова цIерагIча колхоза колхозхочо Солтгериеве Зарабата юкъера лаьрхIача бетта 206 сом ахча нйду.

ДегIа я йоагIа, чIоагI а лу колхозий экономика, тоалу колхозхой материальни культурни хьал. Районе я 18 юкъереи 28 барзI шерарен школа, 47 клуб, 39 библиотека. 3 культура ЦIа. Юрташка массанахьа хIана яц елка электричество я.

Вай юрташ иштта дегIайоагIача боккха доархIам болаш хIама дир колхозхой ударникий ШоллагIча Ерригсоюзни съездо. 1935 шера тIайца хиначча юртбоахама артела Уставо. Бакъда цо тахан хьахьокхац цу хана деза хиина хувцамаш, КПСС XXIII съездо юрта боахам дегIабоалабара оттадаьча декхараша меттахьра дац из. Цудухьа эш керда устав.

Берригача мехка шерре ювцаш я юртбоахама кердача хьокхамерча Устава проект. Тха района къахьегамхоша чIоагIа дика хеташ тIайийцай из проект. Ерригача колхозашка колхозий юкъара, бригадий собранеш хиннай, кердача Устава проект ювцаш. Колхозхой республиканска конференце бахийта шоай викалаш лержаб. Цу собранешка дакъа лаьцад 9 эзар совгIа волча саго. Колхозни вахара демократически ларда тIа цар массе а оагIорахьара уйла еш йийнар проект. 120 совгIа волча колхозхочо къамаьлаш дир кердача Устава тайп-тайпарча пункташта юкъе дикка лоархIам бола предложенеш а йоалаеш.

Колхозхоша шоай собранешка цхьа барт а болаш могайир кердача Устава проект, доккха баркал йоахар партена правительствана цар колхозхой вахара хьалторо тоадаре иштта йоккха йоахко еш хиларах.

Колхозхоша дукха дийцар колхозхочун личин подсобни боахамах лаьца, къьестта личин хила йиш йолча лаьттан участка боарамахи хьайбай дукхалахи. Дукха къамаьлаш хилар колхозхочун дезалах дуцаш. Устава проекта тIа хIама хьоадаьлац колхозхочун дезал йхар фуд аьнна къастадеш. Масала, колхозе бахаш нийсслу цIен да цхьанначьа кха хоза йоагIча производстве болх беш е волаш, сесаг наггахьа яхий колхозе болх а беш, хIаьта шоллагIа бола дезал цIен дасн наха си мехзел, доккхий хиннача бераша колхозе къахьегаш, колхоза вахара юкъе диза дакъа лоаццаш бах. Из иштта доллашехь бокъонаша колхозагара доагIарш цхьатарра кхоач царга, вешта аьлча цуина а вокханна а кол тIера лаьтта 0,5 гектара кхоачаш хургья, хьайбаш цхьатаррарча боараммх лелаве йиш я. Из нийса дац. Дезала юкъерча колхозе болх бача наьха дуккагIа хьежжа дала деза дезала дуц хоза кха хIара лаьтта, хьайбаш леладара, доажадара, доакъар даккхара бокъо. Кердача Устава проекта тIа цунах хIама аьшидац. Колхозашта хетачох, колхозхой юкъарча собране къоастабе беза колхозхочун дезьла моа тIара луча лаьттан а хьайбай дукхала а боарам. Из предложени кердача Устава проекта юкъеяхийта езаш лоархI тха района колхозхоша. Обшественни боахам района ерриггача колхозий вIашагIтехача низаца дегIабоалабара дешаш дуьйла а къоастаде а деза ха хьакхаьчай. Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа дегIаденад гIишлош ю материалаш хьаяра, хьайбаш дорстадара, юртбоахама продукци чакхьякхара колхозий юкъара организацеши предприятеши йоккхилга. Цу объединенеш планирование, финансирование, материально - технически Iалашон, продукцеа реализаци яра хьалхе делаю цхьа центр хила еза.

Ер шу юрта боахама боллоше та юбилейни декхараши пхе шера плана задающий кхоачашъяра къьестта боккха лоархIам болаш шу да. ХIаьта тха района юрта боахама къахьегамхоша партийни организацеша хьалхе а делеей дIалахача шера гурраьхе а дIаболабир юбилейни шера декхараш кхоачашдара тIеххьара болх. ДIадаха Iа, бIаьсти, ахкан юкь хала енайолзашехь, колхозхоша дика къахьийтар кхашкен фермашкен, чIоагIа хьувкъайир дIайийна культураш, ший ханнахьа а доа ца деш а чуйицар ялат. Пачхьалкхенга ялат доххара план геттара тIеххоачашбир. Дика хьалкхедаьд гIьамка, гидуаргаш, доарий эрз, кхийола культураш. Лоацача хана чу а йиша. Пачхьалкхенга дохьа доладьаь гераш. ЧIоагIа хьайкъаб хохаш. Колхозашна ах шера йоагIа пачхьалкхенга дуля доххара план 169 процент кхоачашъяьй. Хьайбаш доалга шоза лохденнад. 100 Iатта тIехьа соапкъарчул дукхаьгIа хьахинад Iаьсий, 12 процент дуккагIа дийбад хьайбаш.

Уж деррига толамаш даьлад эгара хьалхарча эргIана шоаш кхо ца беш дика а хььяла а къахьегача яха. Тха районе ба производстве хьалха латта бIаьш бола болхлой. Уж ба тхьамка леладу Гагарина цIерагIча колхозера Кагирова Iайшет, Кадиева Баину, Калинина цIерагIча колхозера Ясакова Масра, Хатулаева Кхокха, А. Шерипова цIерагIча колхозера Дакаева Хасра, Инорлаева Серика. «Ильича васкетий» яхача колхозера Гакаева Хавани, кхы дукха бараш.

Хьайбаш леладеча А. Шерипова цIерагIча колхозерча Гермисултанова. Орджоникидзе цIерагIча колхозерча Салуева. Х. Нурадилова цIерагIча колхозерча Ахмедова шоаш кхоабача чьайбаитта дийнаьх - бус 850 — 900 грамм дуля тIакхетийт.

Цхьабакъда карагIдьинарех кхоачамбехь Iе йиш яц вай. Тхона хьалхашка латт доккхий а бехктокхаме а декхараш, уж дацдалийта йиш яц. Эггара хьалха колхозий правленей, юрта Советий, берригача къахьегамхой геркам тIабахита беза юбилейни 1969 шера социалистически декхараши плани кхоачашъяра.

Ший ханнахьа чу а йиша, дика тоадаь пачхьалкхенна дIадала деза тхьамка, дика вIаштIехьдаьккха, йоа ца еш чуйица кха еза хьажкIаш, хохаш, коврий эрз. Кхоачам хилаьд кийч а дaь, хьайбаша Iа доаккхаргдолча хьатIадза деза доакъар, дика тоаь кийчъе еза хьайбаша Iа хоаккхергдола помещенеш, лоацача хана а йоккха агротехника йолаш а дIадийна даккха деза гуйрийна дув ялат.

1969 шера ноябрь бетта колхозхой КхоалагIа Ерригсоюзни съездо тIайийцачул тIехьагIа кхахоэни вахара лард йоллача керттерчарех цхьа документ а хинна дIаоттаргда юртбоахама артела керда Хьокхамера Устав, шо колхозни вахара керттера закон хиларах тарра цо новкъостал дергда юрта социалистически производственни отношенеш эргахьа тоаяра, болхлой классаи ахархойи цхьоагIо чIоагIъяра. Вай мехка коммунизм хьалъеча колхозни ахархой къахьегама лоархIам дIахо а лаккхбара, из боккха лоархIам болаш хургда сихбаь юрта боахам дегIабоалабара КПСС ЦК октябрьски (1968 ш). Пленумо лаьца курс толамца чакхъяккхара.

Шера ю, тха района къахьегамхой колхозхой КхоалагIча Ерригсоюзни съезди доккхий производственни толамаш лаьтт. В. И. Ленин вай 100 шу дизара хинна шоаш тIайица социалистически декхараш кхоачашдеча боккха мул боьнкха вахьагIортгхаьара.

В. ЯНГУЛЬБАЕВ,
КПСС Ножай-Юрта района хьалхара секретарь.

ЮРТАШКАРА ХОАМАШ

ЛОАМАН КОЛХОЗЕ— ИЛЬИЧА ЛАМПАШ

Колхозхой Ерригсоюзни III-гIа съезд хулача денга доккха совгIат кьечад Советски района Орджоникидзе цIерагIча юртбоахама артела членаша. Лоаман довкъашкей, вьешкем гIолла зама чагу а аьнна пачхьалкхан системера электричества высоковольтни лини йоалайир ушмвв С. П. Леонтьева кулгаладенц № 66 йолча механизированни колонна гIишлошъярешем монтажникаши. ХIаьта, 9-ча октябре сайрийне колхоза Лакхера ДIайн Локера ДIайн яхача юрташка лотаелар Ильича лампаш.

Цунца цхьана болх бе йолаелар телевизораш, холодильникаш, барзкаш дутта машенаш. Электричества болх бе йолайолийтаргья фермашкара, кьеттацкара, пилорамера, кхычаьхьра двигатеш.

1960-ча шера вIашагIьелла кхана я. из колхоз. Цу хана 70 бежан мара дацар укхаза. ХIанз колхоза доалаьха да 525 бежан, 2900 устагIа, кхыдараш. Пачхьалкхенга дуля доххара 3 шера план совнае кхоачашъяьй артела членаша. Планал совгIа дIачуденнад 134 тони дуля, хIаьта, хIанз а дIалуш да из.

Тхьамка леладу колхозо. Укх шера 12 гектара тIа дIадийнадар из. Дика хьувкъам чубеннб цу маьхерча культура — хIара гектара тIера 12—13 центнер. ТIадоагIача шера 20 гектара тIа дIадуерга из. Укх шера дIебахача 10 бетта 141 эзар сом пайда хиннаб боахама, хIаьта, шу чакхдоалаш 200—220 эзар сомега дIакхоачаргба из.

Уж толамаш доахача хьинаре къахьегаш ба хьайбаш леладераш Дибиев Нурди, Гахиев Iалаудин, Шамаев Iабдурахьман, Султанов Iабдурахьман, Дзубаев Билал. Тхьамка леладераш Астаева Дагал, Шомилтанов Нуржен, Сагиева Томара, Сапиева Мадина, кхыбераш.

СУРТА ТIА: Шаповалов Николай электролине тIеххьара лампочка дIайоллеш воал.

П. ПОПОВА текстн сурт.

КЕРДА БОЛЬНИЦА

Дукха производственни а культурно-бытови а объекташ хьаьлий укх тIеххьарча шерашка Наурски района Ленина цIерагIча колхоза чотах. Укх деношка цу колхозо хьожадьча ахчах Калиновская яхача станице керда больница хьалъяь баьинаб. Наурскера МСО гIишлошъераш. Больница керпуса уллув хьалдаьл фиъ кварзара йоле ши цIа. Цига бахаргба медперсонала болхаой.

М. СОЛОМОНОВ.

КОМСАШ— ДАЬХЕННА

Комсаш йоахара пхе шера план хIаьале шоаш ахазеи тIехкоачашъьяй Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозо. Геттара дика хьийкъяр из культура боахама кхашка укх шера. Шера планах йоаха эзар 260 тони йолча чхьагIар доаккхача пункте цар дIаеннар пхеза дуккагIа—1321 тони комсаш я.

Дукха ба боахаме комсаш кхевра лакха говзал йола нах. Цаона юкъера белгалбаха беза лоакагIа йола хьувкъам кхебаь Радченко Сефья, Самсонов Афанасий. ХIара гектара тIера 10—12 тони комсаш чуеннй цар шоай бешамашкара.

К. ИВАНОВ.

Массане а цхьа уйла хилча

Укх тIеххьарча шерашка дикка дегIабенаб тха боахам. Цунца цхьана тоаенний колхоза производственни база а. ХIанз тха доалахьа дукха техника я. Из бахьан долаш производства дерригача доакъошка беш болча балха механизаци е хьттув баьннаб. Хьалха тха юрга лакхара образовани йолаш цхьа - кхоъ саг мара ца хиннача хIанз боахамера берриге специалисташ дийша баьнна, шоай болх дика бовзаш боле нах ба.

Хьоаргба вай мугIарарча колхозхочун Мусаев Сайде дезал. Цуи къонгаш Хьасени Масуди институте дийша а баьнна хIанз школе хьехаш ба. Нускал, Масуда сесаг Зайнап а я хьехархо. Юртарча цхха пох боккха тешам беннадь моттигерча Совета депутатлла хержай из. Цу тайпара дар хIанз нецаувла везаш дац.

Боахам дегIабоалабара колхозий бокъонаш шеръярах, планировани тоярах, материально-техническа база чIоагIъярах боахама дерригa доакъош рентабельни хилийтара шерра кхькъаш хьадийллад кердача Уставо.

Цу даькъе дукха масалаш доладе йиш я тха колхозах лаьца а. Ер шу кхаш леладерашта пиэкьала хиннадале а хIара гектара тIера 18,5 центнер кIа дьрдар тха механизатораша. Цудухь плана шоза дуккагIа деккар оаха из Даьлента. Юхьанца кхаш леладераша 600 тони (къажкIашца ахьана) ялат доххаргда аьлна деккар тIайийцадар, хIаьта кIанз тхо шоко йоаццаш ала йиш йолаш да 800 тони йохкаргйолга.

ХIанз хьажкIаш чуйица бовлаш латт тха кхаш леладераш. Халача хьалашка шоай хьинар ца кхоадеш къахьийгача тха звеньевойша Ложалиев Iаьлас, Мусаев Юсапа дика хьувкъам кхебе аьттув баьлар. Планах 28 центнери тIайийцача декхарех 35 центнери фуалъьха хьажкIаш чуэца езача 40 центнер кхеньй цар.

ГIадвугаш ба хIана тхьамка леладераша шоай кхашкара чубахьа хьувкъам а. Решедова Айзака, Шовханова Розас, Исраилова Лейлас хIара гектара тIера 15—18 центнер тхьамка лист хьайоакка, план 10 центнер йолча.

Лакха да ленински юбилея сиэна тха хьайбаш леладераша тIайийца декхараш а. Тха ферме дукхача хана къахьегаш бIарча дезалаш ба. Иштта, юххьнца ферме скотникала болх бе воланелар Умаров Зайнди. Цул тIехьагIа доаркай говзал карлерзайир цуи сесага Детас. Каст-каста ферме яхача цар йоIа а безабелар из болх. ХIанз ферме я из. Ший наьначул лохегIа дац цуи балха хьокхамаш.

Уххаза къахьегаш ба сесаги мери МусаевгIар. Церах хьокхийтаб хIанз цер къовгаш Хожахьмади Бувайсари. Цар вахар фермаца дувзаделар яу коллектива чIоагIа яло тIакхаьчча юкьах. Правленега хоаш бир лоам дига хьайбаш кхерамеча хьале да ьынн. Лоа дилла шелал эттар цига. Цига оарцагIболхача нахана бахар катий нах. Хьайбаш кIалхар даьха юхабаьхкача ферме болх бе раьза хилар уж.

Кхаь корталах 1350 центнер шура йоккха езаш яр ферме коллектив, тIаккха цар Даьхен пункташка цу юкъах дIаеннар 1159 центнер тIех я.

Хьайбаш леладеча шиитта дезала чуIе цIенош даьд колхозо. Цеча уголоке телевизор, приемник, салоIача дана эша хьыдоле хIамаш Iалашдаьд.

ХIанз колхозхой Ерригсоюзни III-ча съезда някъдаха кийчлуча хана ерригача бригадашка, фермашка керда Устав дувцаш собранеш хиннай. Устава хIара пункт колхозхой боахаь тоабара, цар культурно-бытови хьашташ кхоачашдара хетаяь хилар белгал я доахаш берриге раьза болаш тIайийцир из.

Иштта цхьан пункта йоах, полсобни предприятеш дегIайоалае езнлга. Тха колхозе кIир йоаккха цех я. Цига болх беш барзI саг мара вене а боахама дикка пайда баьб цо. Кхаь бетта цехо синача продукцех 37 эзар сом пайда хиннаб.

Съезд хьагIакхачалехь тIадоагIача шера бокъонца кийчо яь дарга тхо.

Дика кхочам баьб боахаме хьайбашта. Планах кийчъе езаш хиина 3 эзар тони силос йолаш я. ЛийрхIачул 60 тони совгIа Iалашъьяй йол. Деррига ча хьагулдаь аргIашка латт.

Хьинар айдаь къахьийтар колхозхоша гурахь дув ялат дIадуэча а. Цудухьа чIанзлехьа планал 200 гектар совгIа ялат дIадийнад оаха.

А. ВАХИДОВ.
Шьаьл района ХХ партсъезда цIерагIча колхоза председатель.

КОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТАШ

Доахоев Исмаiлий. Тахара юххьанца вай республике колхозаш вIашагIйоахача хана коллективни боахам хьалбеча дакъа доаккхаш хиннай.

1928 шера Москве хиннача Ерригсоюзни колхозхой хьалхарча съезде яхийта лоаман йоI цу съездай Президиуме хержаир.

Республика колхозхошь шоай вегеран хиларца, еза хьаша лоархIаш конференцие йийхай из.

Дукха ба Шелковской района берий хана дахь жеца шоай ва. хар дувзадаь гIорбаьнна жа Iуй. Жа Iу волаш «Червленский» колхозе Закаев Эмале къахьега отт шу мара дене а хIанзле республике дика вовзаш ва из. Укх шера хIара бIаь жеца тIехьа 120 Iахар лахьахкебьб цо. Цхьан устаганна тIера 4,7 килограмм тха ерга, тIайица декхар пхи килограмм яккхара дохча.

Трубникова Александра Павловна Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе къахьегаш йола шиитта шу даьннад. Юххьанца понсий беша мугIарера болхло, тIаккха комсийн совийн беша. машка учетчик йолаш къахьийгача бригадирала хьоржайир из.

1967 шера совий бешара лакха хьувкъам чуэцарах ВДНХ 1-ча степена диплом елар цунна. Дика толамаш доал цо кулгалдеча коллективо укх шера а.

1967 шера дена республике дикача мара шоай цIи йоаккхийтав бин Гудермеса района «40 лет Октября» яхача колхоза къахьегамхой. Цу боахама кулгалдею из коммунист Осмаев Iусман. Коллективни боахама низ чIоагIбара, из экономически дегIабоалабара кIезига дац къонача председатела. Болх беше а закчно юртбоахама институт чаккйоаккхаш вова Iусман.

ДЕННА ЭРГАДУВЛ ТХА ВАХАР

Шоаткъа шу хьалха кагий крестьянски боахамаш вIашагIдетта болабелар вай мехка. Цу хана вIашагIъеллай тха колхоз а.

Дукха хало эзар колхозхоша юххьанца керда вахар хьалде эттача шерашка. КIезига яр цу хана юртбоахама техника. Иштта, кхаь-йиъ колхоза эггара дуккагIа цхьа «Коммунар» яхча кхаьна комбайн мара кхачацар. ХIаьта цхьан Iаттагара йоаккхаш хинна шура 800 — 900 килограмм, цхьан гектара гIара чуэца ялат 7 — 8 центнер мара хитацар, иштта кхыдараш.

Культурно - бытовой хьалашка сатувсилга а дацар цу хана. Юххье миска латтар эр тIабилла тховнаш дола эIамнга цIенолгаш, чухьа йоагаш фатагена лампаш мара яцар. ХIаьта кино хьекхача, цунах доккха цIев хулар колхозхошта. ХIанз тха боахама кхашкен фермашкен керда гIишлош хьаьлча болх беш я 60 трактор, 40 автомашина, ялат чуэцаш я 20 комбайн. Цу тайппара лакхъенний колхозе йоаккхаш йола продукци а. Иштта, юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара 25 центнер ялат, 100 центнер комсаш чуэ. хIара Iаттагара йоаккха шура 2500 килограммага, устагIанна тIера доаккха тха 7 килограммага дIаяхач. Кхашка кхееча культурай хьувкъам, хьайбашкара йоаккха продукци дикка хиларца, оттаьча хана хьалхо пачхьалкхенна ялат. комсаш, шура йоххара пятилетка плана кхоачашъе вIаштIехьдаьлар тха колхоза. ХIаьта В. И. Ленин вай бIаь шу дузача дийнаь кхоачашъергья оаха дуьх доххара пхе шера план а.

Дукха керда гIишлош хьальяй боахаме укх тIеххьарча итт шера. Иштта, шифер а йилла еттача кирпишкех керда пхиь стандартив кошара, доаханна лаьрхIа бIарча фермаш, ялат лелаву складаш, гараж, ремонт ю мастерски, керда хьайра, доакъар кийчлу цех, кхыдараш.

Дика тоаденнад хIанз колхозой культурно - бытовой хьалаш а. Хьалъэй Старощедрински станице керда юкъера школа, клуб. Новощедрински станице хьалдаь культура ЦIа. Цул совгIа дуккача колхозникашта еттача кирпишкех цIенош даьд. Поаш я царга радиоприемникаш, телевизораш, хIамаш иштта машинкаш, мотоциклаш, легковой автомашинаш.

Гаргача хана хьалъергья станице микрорайон. Цига хургья берий яслеш, берий бешамаш, тикаш чуйола шозза вIаштIардаь цIенош.

Из деррига а колхозхоша дуккача шерашка хьинаре къахьегарах хьахиниа да. Хьоаштагда вай пятилетка дийлагIа шу. Дика беркат дьниад тха кхаш леладераштa. Иштта, тIайийцача социалистически декхарех 1212 тони йоккха езача, хIанзле 1300 тони комсаш ехкай пачхьалкхенга. Цул совгIа чуэца езаш кхы а 38 гектар комсаш я.

Белгалбаха беза, комсаш, кхеча, уж чуэцача тIатеIIа болх бераш. Иштта, звеньевойша Лапина Зинас, Федина Проскофьяс, Павлова Валяс гектара тIера ялат 85 центнер йолча юкъера лаьрхIача 150 — 160 центнер чуэра. Планал совгIа комсаш дIадуш ба уж хIанз. Шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш ба доаркаш а. Иштта, август бутт юкъе кхаьчача хана шура йоххара шера план кхоачаш а я, хIанзлехьа планал совгIа 257 тони шура ехкай цар. Дика болх бу цига Кадырова Раис, йижараша МирзаевгIар Тучишаси Тамарасн, Табаретаси. Шура аккхара шоай дийнахьара норма 190 — 200 процент кхоачашъю цар.

Колхоза боалам бIаьхий хиланйтара дукха даьд биткъа хьоаса бола тха доаккха жа леладеча Т. Эльдерханова, Укх шера планах хIара устагIанна гIара 6,3 килограмм тха лаккха дезача, 7.8 килограмм даьккхар цо. Цу тайпара лакха хьокхамаш гойташ къахьег колхоза кхыча моттигашка болх бечар а.

Дика вIаштIехьдаьккхад колхозе къахьегамхочун балхацара безам совбаккхара гIулакх а. Нормах, планал совгIа баьча балхат алапел 2-агIа ахча, болх чакх а баьнна итог яьчул тIеххьагIа лакха локкхамаш даьхача къахьегамхочуна грамоташ, мах бола премеш, курорташка салоIаргдолаш путевкаш лу, иштта кхыдараш.

Масала, Т. Эльдерханова ший новкъостаща Р. Дамаевацен Т. Шамилевацен деладаьча жена тIера планах даьккхача тхах 1930 сомн планал совгIа даьккхачох 1688 сомн, экономи ярах 294 сомн, деррига 3932 сом ахча ийшар укх шера. ХIаьта ялат, чуэцача хьалхара моттиг яьккхача Нутаев Лечийна. 22 дийнахь Волга тIа гIолла экскурси яра путевка елар, иштта кхыдараш.

Цудухьа шоай хьинар кхо ца деш тIатеIIа болх беш я тха коллектив, колхозхой съезда нахьайодаш къахьегама толамаш доахаш.

А. ЮШКОВ,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза парткома секретарь.

Тха мугIарашка дувла, кагирхой

Хоза я со вахе моттиг. Цецвоалсо цхьабола кагий нах, маккарий хьал а хийна шоай «ткъемаш» чIоагI ма деллинте городе бIы болле баха хьейзача. Доккхал ду аз тхоай колхозах, юртах.

...ВоккагIа волча кIанка — Мухьмада школера мукъа волча хана хIара дика соца кхашка доаккх. Сона нийсса муп баккха, трактора Iунаш де кон цунна. 9-ча классе эрIа йииг Либзан а.

1780 гектар оаха лаьтта да тха колхозе. Хьунашта юкъа, хозагIча моттигашка діа-хьа дийкъад из Iалаамо.

Ер шу къьостта дог гIоздоаккхаш хилар тхона. Районе эггара дикагIа хьийкъар тха кIа а. ХIара гектара тIера 21, 7 центнер чудера из. Гидуаргаш — 13,3 центнер (план — 12). Иштта дика хьийкъай силоса а ялате а йийна хьажкIаш, кхыйола культураш.

Халахет тхона, колхозхоша, тхоай артель райоа кхыча колхозашта юкъа тIехьайнсача, экономика лока хилча. Цунга хьежжа мара ай мича лу наьха кьалторо а. Укх тIеххьарча ханз геттара уйла тIакхийта дуец оаха из дош правлене заседанешка, бригадий собранешка, фермашка.

Керттердар да хIаране ше къахьегаче доагIача тайпаре хьацар декхар, колхозе рузкъа лорадер.

Укх шера барзI бетта 1071 гектар кIьада оахам даьд аз сай «МТЗ-5а» яхача тракторица (шера план 1051 гектар). ХIанз эггара дуккагIа балхаш де деза ха хьатIахтай. Кхы а лакхлургья из цифра.

Iа къахьегарга хьежжа доагIа хьа цIогIа рузкъа а. ДIадахача шера, масала, юкъера лаьрхIача хIара бетта аз нйдаь алапи 265 сом хилар.

ДIахо йодена хана кхы а дегIаухарга колхозаш, дукхагIа терпан бергба царна пачхьалкхено, города тераерзарга цар культура.

Кокоза историе эргIанара оагIув тахамарча денга хьожжо эргайоахкаргья укх шера ноябрь бетта Москве шоай съезда колхозхоша тIаэцаргйолча Уставо а. Цун проект ювцаре хийчо еча районни комиссена юкъа ва со. Дукха предложенеш тея колхозхоша, дукха дувц шоай колхоза вахаре керда хургдолча законех.

Сона а ух цох цхьаьнца уйлаш дага. Вайна хьалхашка эттай керда проблема. Заманга хьежжа дегIаук тахамарча колхозий техническа низ. ВIалла хьона ца хела техника йоагIа тахан колхозе. Цар тIа болх бе безараш хьа мича боахийт заводо а, цхьанна предприятео а. Колхозхой шоаш ба цу тIа хоаша безараш. Уж тоаьц. Тоье а цу кердача техникаш кIоарга кхеташ, творчески цар тIа къахьега хоараш кIезига ба. Ца хоараш IотIакхайнача техника сиха йох, кIезига пайда ну колхозе. Пачхьа мичара баьаргба уж тахамерча денна специалисташ? Тха школашка хьалобувраш, аз яхоча тайпара, укхазара дIабаха ма гIертий.

Сона хеташ чIоагIа дика хургдар, нагахьа сана уж къонабарш дуккагIа юртбоахама вузашка, техникумашка деша ухаргболеш дола хIама Уставе тIа белгалдоре. Колхоза чотах эIамиге саг, йоI юртбоахама институте, техникуме деша хийтa йиш я ара тахавене, аьнна Устава тIа дIаяздича пайдена хургдер.

Лоацца аьнча тахамарча колхозешта чIоагIа эш къонабарий хьамар, нах. Цар дикагIа вIаштIехьдаргда дейй ниъсь дIахо бахьа.

Х. ОЗДОЕВ,
Сунженски района Галашкарча Орджоникидзе цIерагIча колхоза тракторист.

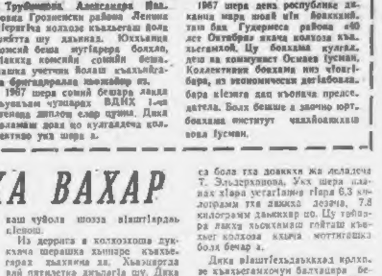

ЛИТОВСКИ ССР. Ахчан доходаш дукха хьатIдахаро Кельмински района Ленина цIерагIча колхозага йиш хулийт производственни помещеней капитальни гIишлош хьалъе, керда техника ийе. Цу гIулакхашка укх шера дIадахийтад 300 эзар совгIа сом. Хьалъяьй эзар тони ялат чухоаргдолаши низ бола сушильни установкаш чулатташи йола керда хранилище, 600 хьаккийна лаьрхIа свинарник, комбайнашта гараж, цаха чуIе кхоъаш цIенош.

СУРТА ТIА: керда зернохранилище.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГА ІОМАЛУШ

Республикански XII-ча дешархой производственни бригадай слетера

Къахьетам дукхабезаш юрташкара дешархой кхебара бохкхача лоархIаме я дешархой производственни бригадаши звеньяши. Цар балха опыто хьалхоьх социалистически доладакье лорве тайп-тайпара юртбоахама профессеш еза, творческий къахьега дешархой Iомабара доккхха новкъостал деш уж бригадаши звеньяши хилар.

1969-ча шера республика кхачка шоаш дакъа къахьегама толамаш дуцца, ахкапарча каникулашка даьчун итогаш е, дIахо дергдараш белгалде гулбеннабар кIирандийнахь шоай аргIанарча XII-ча республиканска слете производственни бригадайн звеньяйн, школьни лесничествайн членаш, комсомольско - кагирхой лагерашкара лакхерча классай дешархой.

1969-ча шера Нохч - ГIалгIайчен юртбоахаме къахьеташ хиннай 15 эзар дешархо юкъевоагIа 194 бригада. Цар дакъа толамеш дувцаш яр ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара ков. Громова слете яь доклад.

Шоашта тIачIоагIьавча участкашка болх беш тайп - тайпара юртбоахама культуреш кхееш дика хьокхамаш гойтад 58 бригада членаша. Пхи бIаь гектара тIа хьаьжкIаш, бIаь гектара тIа шекара свекла, бIаь гектара тIа баьцаараш, шн бIаь гектара тIа гидуаргаш. 27 гектара тIа тхьамка кхедаьд бераша дIадахача ахкн. БIаь гектар комсий, 50 гектар бешамаш яр царна тIачIоагIьаь. Цуа сорга 25 эзар декоративни пхи эзар сомийн га, итт эзар кIотарг дIайийнай дешархоша. Ийс эзар сома цаькха 1770 тутови шелкопряда кокомаш кхеньй.

Дот гIоздоенкхаш да доакъар Iалашдеча колхозаштеи совхозаштеи дикка новкъостал деш дешархой хиина хилар. Цу хьакье белгалбаьннаб. Шаьля района Автуриевска бархIшерарча школа кьопа къахьегамхой.

Шоашта тIачIоагIьавча участкашка боахамашта пайдане дола опытни балхаш деш хиннай дешархой производственни бригадаш. Масала, сорташ тохкаш дукха тайп - тайпара балхаш даьд Шелковской района Каргалински юкъерча школа бригада.

«Донской-402» яхача сиха кхачаш долча дуга сорт кхеаьаьд кьокача натуралистаца. Хьуккьен 2,5 центнер лакхаргIа болаш шийтта дн хьалха кхачаш яа ни дуга.

Пхи звено яр Шаьле района Аргунски юкъерча школа дешархой производственни бригадаш кьеIоагIаш (бригадир Витаев Рамин). Пхи гектар кьона беш яр царна тIачIоагIьаь. Кьонача свекла кхеераша хIара гектара тIара 300 центнер шекара свекла чуийцар.

В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача юбилея сийна вьржача социалистически ялье дика хьокхамаш гойтар Сунженски района Троицки юкъерча, Шелковской района Каргалински юкъерча, Наурски района Мекенски юкъерча, Шаьла района Аргунски юкъерча, Грозненски района Старосунженски юкъерча, кхыча а школай производственни бригадашен звеньяшен.

Республика хьун боахамашкеи хьун-промышлении боахамашкеи болх беш хилар ерригa а итт школьни лесничество, цаI къахьегамеи салоIамеи лагерь, вурийта выездной бригадеи звеной. Докладчика слете йийцар дикагIйола бригадаши звеньяши, цIераш яьхар лакха къахьегама толамаш дахарда белгалбаьнарий. Царна юкъе ба: Сунженски района Нестеровски юкъерча школа дешархой, Грозерча № 31 йолча, Шаьла района Сержень - Юртарча юкъерчи Шелковской района Лесхозовски бархIшерарчеи хьаьйолча а школай дешархой.

Комсомола ЦК-еи РСФСР-а хьун боахама министерствах кхаьа мах бир цар кхачашдаьча балхий. Масала, соахта ВЛКСМ ЦК-а Сийлен грамоташи маьхера совгIаташи делар лакха къахьегама толамаш лаьхча Сунженски района Галашкарча юкъерчи школа дешархочоа Чаянов Александра, цу района Серноводски юкъерча школерча Эльбукаева Марека, Грозерча № 31 йолча юкъерча школа дешархочоа Сидельников Владимира, кхычарна.

Юрташкарча дешархоица цхьана кхашка, фермашка шоай низ на кхобеш къахьегаш хилар городашкара дешархой. а. Уж ерригa а ворхI эзар сиг вар. 150 эзар гарга сома маькха балхаш кхоачашдир цар.

«В. И. Ленина бIаь шу дузача юбилея сийленца пеккьадахара» социалистически ялье а баькна лакха къахьегама толамаш гойтар городской школай дешархоша.

Наурски района «Победа» совхозе вIашагIьеллар «Кьона» яха лагерь. ЦхьоалагIча смене цига къахьегаш хилар Грозненски №№ 11, 45 йолча школай дешархой. БархI отряд яр лагере болх беш. Шоай лагере гаьета а дар цар, боахама дешеш къестадеш яр командирий совет. ХIаьта юртбоахаме къахьетача хала Ленински комсомола мугIараша хьакйар 193 сиг. Уж берригам а Грозерча школашкара бар.

Школьни лесничествай коммунистааша юкъе В. И. Ленина 100 шу дузача юбилея сийна вьржача яькье котбаьарех ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома, просвещение министерства, хьун боахама управление дIа-хьа тела Ще байрахи Сийлен грамоташи елар Сунженски района Нестеровски юкъерча школа бригадина. Дешархой производственни бригадаштеи звеньяштеи юкъе хьаькара моттагаш яьхар Сунженски района Троицкая Шелковской района Каргалински юкъерча школай дешархоша. Лакхерча классай дешархошта юкъе котьаьлар «Виктория» яха комсомольско - кагирхой лагерь. Котбаьннараштa дIа-хьа тела Ще байрахаш, вымпелаш, Сийлен грамоташ, маьхера совгIаташ делар.

Торжественни дакъа чакхдаьнначул тIехьагIа В. И. Ленина памятника юхке зизай корсаш Iоякха бийр слете дакъа лаьцараш. Ухказа хиннача торжественни линейке республика берригача дешархошка дагь кхайкарал тIадийр.

Слете дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай просвещение министра ков. Уваровех республика юртбоахама министра заместителе ков. Дудашек.

А. ЦИЦКИЕВА.

«Художник» фабрике кIяда деча машинашца болх бе массанех хьалхагIа Iомаелар Кириковская Анна. Бакъда цул тIехьагIа шийца болх беча кхалнаха чоалхане говзал карнерзаяра новкъостал деш хилар из.

ХIанз Анна говза мастер я. Хьадеча кIяда дикал лакха а йолаш сменах 120—130 процент кхоачашдо цо шин задани.

СУРТА ТIА: вязальщица А. Кириковская.

Д. Васильева сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Октябра дезача цIейна дикача къахьегама толамашца накъбоагIа Грозненски химически комбината дуккхача цехий коллективаш. Царна юкъе хьалха латтачарех цаI а В. В. Даганадзе мулгалду дубитель аракецача цеха коллектив. ХIанз ноябра чотах продукци аракац цо. Цул даьхка тIаькьайнсац А. И. Бааев мулгалдача № 17 йолча цеха коллектив а. Ацетон аракецара итт бетта задани кIеслагIча октябрен фаное аракецара пхи хенал ах бутт хьалхаи кхоачашьй цо.

Н. КОСТЫРИНА.

Луганска область. Колхозной дикаргIа Ерриесоюзни съезд дIайолаьу ди хьатIаккхачалехьа юртбоахама продуктай дерригa тайпаш аккьахьалмкенга долхара шера декхараш кхоачашде лаьрхIад Луганска района Ильича цIерагIча юртбоахама артеле къахьегамхоша. Декхараш кхочашдара колхозной оарцагIбоахаш боккха пропагандистски агитаторски болх бу картиги организовал. Колхози производства дерригaча декъошка яхье ьалха латт социалистаца.

Сурта тIа: колхоза партоорганизаци секретарь Петр Кирбич (ардехьара шоллагIвар) беседа еш ва коммунистаца — агитаторашца Колесниченко Николайца, Бабка Людмилаца, Осецкий Викторица, Обадлик Екатеринаца.

Р. Аврвела сурт. ТАСС фотохроника.

ХЬОКХАМЕ КЪАХЬЕГ

«Грознефтемаслозаводы» объединение предприятешта юкъе хьалха латт Асланбек Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода коллектив. Товарни продукци аракецаре хьалхарча цхьа декада задани тIаьккхоачашьай цо. ХIаьта продукцена реализаци яра итт бетта задани 24—25 октябре кхоачашье ярI. Хьоанаме къахьег пятилетна дикьагIча шера Т. Е. Сергаев нерто латтача цеха коллективо Д. Горьковой кулгадеча установка технологаши. Цар хIанзалеьа тIабоагIаче бетта чотах аракийца продукци иттаь эзарш сома маьхха я.

К. ФОМИНА,
Грозненски нефтемаслозавода планови отдела начальник.

ЗАМАН ЛЕРАГIА

А 3 хьаькхе лелаеш йола Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама институтa археологически экспедицеи отрад уж шера августе бетта Iаралхе чIоже тохким беш хиннай. Белгаш, хий чудола флегаш, кхи вий хIоламш я болеш, хIалгIоаца тега дола доагIа Iаргеш а долаш, ахкича бесе уллеча Къоалшка дахар тхо. ХIаьта тхо хьанна гIайртараш гIалги я йоацаш, маькха кашамеш дир. Дукха лаьлар уж: гIалашта тара дома лаьттан хи каш аIепошта тара дола цхьа кашк (цо хIама яа зиоваш доладь да), ах лаьттагIа довкха массон хиш. Иштта дола кашамаш вIашкха я хьаьккаьар археологаша. Болх хана бар, сацункьаш дом гIехтар баьнача наькха тIехкех. Чекха вьнкх дахцар кьаьз дукха ях бер цхьан кьаша бохаха хинкараш, хIаьта цхьан хана 193 даькьен тIехкаш корайир тхона. Уж ядар тхона эшаш хиивараш, цу хана баькьна хана шоаш дIасовлана дакьъана дIайохакк йола кIоашт яр. Вьларa вакара шоай тайнара наьеадаш хиииаеш царна чейттад сиг вешочуа чIаьхагIа кхача тайнара хана ваша, цун цу дайда моайте санна витгарш во кара хIамеш яц, мьыяа.

Дукха дето гIамхаш, тайнаиара йола вакх кхиш хIамаш корайир тхона, дукха аькарах бац а йийрзa. Цхьа моалагIча тайнара йоацаш геттара хоза я гIалахкаш, Лоамех ГIалгIайче мар Кавказе кхычаьна хьеш шиннаш ук. Кавказа кхиш районашка кIеожга юйсну уж тайна нач ухкаю дIамаш я вIалла хийсдалц.

Кач вина хIаьак, тIоваш, тевгаш, сийнеаша ду доганаш — уж ерригам а кхаьнаха лелаш хIаьжаш а. МаIача вельха хIаьаши кхьерам я. Тхо чIоагIа гIадддахар хьалшкана тхоашта дукха ешкаьр тезха йола чудоалла тIехха бустамашh, броние то бавия муIаш зи ноиа лелаьгарт, вIалла вьктак ца хьалча санна ыро йола массон бIаьнара хала ваьта, хоаа бек тIаька мукх бола моаккьа техха корайнчи. Цхьан ва ия закнмча саьа дкалесча тIеаьккара иоо ук кхиаа бустоемашаи тIорммаьта нуна ыооре а маре. Лоамароша масаккла а еа лийрзIай тесча.

Цхьан хана саьга тхона нордир мукхдааер мара кхы бешхало йоащаш хIаьзарчарна тара дола вьлка хIоадарч. Цхьабакъда, ухказа геттара дукха дар ма лорга кIоадарч. Из кхетадеш дIлоамарой керттерa боахаш ма ма хиннадий. ХIаьта тха тIацуяза бергаьаш, фортош, моашаш, меттищ, ювартIеш да дезар.

КъоашкарIа кашамашка чкоаш лорамнар топнара пхьегIаш. Иа ду моттиге пхьегIаш а мегш лоабот ма хилар. ТIаькха фу дешь хиииад доамароша пхьегIашта?

Лоаман босешка хьу я тIайоалаш. Дахчах еш хиннай пхьегIаш Iалаьякие дукха тайп-тайпара форма йола пхьегIаш корайоагIа кашамашкара. Царех дукхагIйола пхьегIаш токарни станока тIа хьекха я, бакъда ширагIа зраш остаца хьекха я я. Нагахьа санна пхьегIа ехача, цул тоаргаш юкъа вIашагIъехкаш хиннай, Iургаш а доалаш тIIаргаш хьерчеш. Иштта тоань пхьегIаш бекьа кхача лелабера вакъайоалаш хиннай.

Цецдаьар тхо тхоашта авшка чIега корабача, хIаьзарча чIонна тара я болаш, форма кIеоата кхыча тайнара хилар мара хIаьо доцаш.

Моттигерча мастераша цоаш хьеш хиннача хIаьаеи соргIа тхона корайир арахьара тIеонa хиииа хIаньш а. Уж еза лоархIаш хиннай гIалгIаша. Цхьан хана тхона найсьелар дешача дIьре коча вахдаршш, безача кхерат (янтарь, халцедон) бIалгаш довкха тIеахтех доахкаду гIоаарш, хьайза ертп дола малхбоалерча наькха шалга, вIашагIлетташ боахкача наькха сурт тIадова мукх я болаш. Ерригa я 1000 соагIа хIема корахьй тхона.

Цу хIаманца хоьт ширачa хана вай дакй иишта баькаб, фу деш хиннаб, малегIча кхьаьнна экономически бувзамаш лелаяадьд, боахам лелабера говзал цар миштa хиннай — лоаццa аьчча йоазийт цу хана баькачa наькха экономика а культура а. Цу хIамаша дааш хулайт кьмаьш бокьоица дола истори яале.

Дуккхе да лоаман ГIалгIайча хIама а доазамаш дома йосфана чIоагIа эша, халкха дика истори оттадара хоьхка вошихкарашa хIамаш, уж кьахаха доаа.

В. ВИНОГРАДОВ,
Нохч-ГIалгIай истори, мотта, литература, экономика Iилма-тохкама институте болхло.

ХАОТТАМ

Тахан республикан гIоалаш Грозное хулда морхаш а йолаш, лоадааа йочча а йоаллаш, малхболехьара гIаьхьача боараме муж я хьеаш ха хила а фегара температура республика гIоала 10—15, Грозне 12—14 градус йовхаь йолаш хила я тарлу. ДIахорча шин дийна шин буса дукхагIа йолча хана лоадамбоацаши юкъюкъе новагIон моркаш а йолаш, малхбузенхьара мьагIо, гIаьнхьача бoаренга кхоачаш муж а хьоцаш да хила а фегара температура бейсашка 4 градус йовхалгаре 1 градус шелалга кхоачам, денощка 11—16 градус йовхал йолаш хила я тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ФРАНЦЕЦА ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ ЧIОАГI А ЛУ, ДЕГIА А ДОАГIА

Цхьана леладу советско-французски гIулакхаши ши мохх дIахорча гIулакхашта дагабуьйлен хIанз дена дIа дунеи хальъашта юкъерча хIаизарча кьелашка-массазара фактор а хиина дIаэттад. Цу тайпара уйла хьоахайир французски кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Морис Шумана укх денношка Москве чакхъяьнна официальни визит шиИ йолча хана. М. Шуман тIайийцар Л. И. Брежнева, А. Н. Косыгина, Н. В. Подгорне, цул массехказа къамьал хиннад СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министраца А. А. Громыкоца. Цхьана къамьал даьраш дIа юха дагабьелар дуннен Iарча гIулакхех а дунен хальхашта юкъерча керттерча проблемех а. ХIаьта иштта цхьана леладеча советско-французски гIулакхий дошаех шоашта хетамаш. Цар хьакхайкаш Советски Союза Франценеи юкъерча дикача гIулакхашта шоаш рьгза хилар я хIаьта иштта шин мехка правительстваш 1966 шера июнь бетта ияраьл де Голль СССР-е венача хана тIайийнача, цхьана оттаьча декларацега хьежа массе дакъе цхьана леладу гIулакхаш дегIакхулея чIоагIаен лаьрхIа шоаш хилар а.

Дуккхача лоархIамеча проблемашта шин мехка поацеш вIашка йоагIаш я. Европера кхолкаш кIаьлбара, контакташ дегIаккхулара, цхьана леладу гIулакхаш шердар, тIема политически группировкашта Европа скъаенна ца хилийтар, кхерамзлен машара чIоагIбар духьа еррига Европа юкъера совещанн кийчьяра пайдала долча оагIорахьа къахьеташ дIахо яха безам болаш я СССР-и Франции. Шаккхe оагIув тIехьа я Гаргарча Малхбоалемера политически гIулакхаш къоастадара, Вьетнамера тIом а кхыча мехкий моллагIа интервенци а сацийтара.

Москве цIенача дег тIаре дIаюха дувцар кхетадеча хьалашкех хиина вIашагIкхетараши къамаьлаши советско-французски гIулакхаш дегIаккхулара юкъе доаца керда дакъа а хиина дIаэттад. Кердача президента Жорж Помпидуи Французски правительствай цIерагIа Морис Шумана бакъьар Советски кулгалхой официальни визитаргIа Франце хьехар. Иштта хьатIадоагIача шера юкхье Франце хьийхар ко А. А. Громыко. СССР Лакхехьарча Совета Президиумов Советски правительствай 1970 шера Советски Союзе хьийхар Французски республика президент.

Москверча «французски кIиран» вож дакъа цхьана леладу советско-французски экономически гIулакхаш дIахо дегIаккхулара дешашта хеталаь дар. Уж дешаш советски деятелаша дийцар Морис Шумана, хIаьта 13 октябре цо дакъа лаьцар массеза бола беча вIаштIьийнача Советско-Французски комиссе IV-гIа сесси хьеелаьча. Цул хьалхарча, укх шера январь бетта Парижe хиннача сессе бакъдир цхьана леладеча гIулакхий массе дакъе — Iилма-технически, экономически, торговлеи медицинаи дакъе укх гIеххьарча шерашка тоъал дика результаташ вIаштIехьаьнна хилар.

1968 шера СССР-ан Франценеи юкъера товарооборот шоаши алкеаен дукхагIа хилар 1964 шера бовраьал. ХIаьта 26-ча мае йIаьхкаьа кенна керда яьча соглашенех шоаза ланкхбала безаш ба из 1970—1974 шерашка.

Шин мехка юкъера гIулакхашара бувзамаш вIаше гIойле йолча тайпара вIаштIехьдоах, цар оадамгарча хьештаца ма яхкара да. Цудухьа тешшаме ала йиш йолаш ба советско-французски гIулакхашара бувзамаш дIахо дегIаккхулара перспективаш дика хилар я вIашагIъийна комиссе хIанзарча IV-ча сессе шиина мехко цхьана леладу экономически, Iилман, торговаи гIулакхаш дегIадахкараха керда гIа боанкхийтаргхилар я.

«ЮХАСОЦАБЕ ТIОМ!»

Вьетнаме латтача тIема духьала протест еш ди дар ВIашагIкхийттача Штаташка 15 октябре. Ший боарамга-бустамга шллаче мехка дерригача асторе чукь эгара йоккхаенн эгтара низ болашагIел бола тIема духьалараш правительствана духьаларее демонстраци яр из. Цига дакъа лаьцар миллионаш болча америкашeа. Американски бIаьш городашка хилар дукхача наьха демонстрацеш, митингаш, собранеш.

Вьетнамерча тIема духьала ела протеста боалие дакъа лаьцар массе тайпаеx болча американаша — болхлоша, гIулакхерча наха, студенташа, профессорско-преподавательски составо. Iилмахоша, лоархIамеча дунеяв духовенствеи викьлаша, конгресса членаша, йоакхагIйолча городий мераша.

ВIашагIкхийттача Штатий массе метте тIема духьала гIовттарах США правительства чакхйоаххача агрессе политикана духьала американски халкьо тIа-тIа чIоагIа-гIа лоаттабеча къовсамера кульминацион этап хилар. Вьетнамерча тIемага хIаьале а 150 миллиард доллар хIанa дахийтадац аьнна дIадахийтад американски правительства. Официальни данех, Вьетнаме США-х вешнаа 40 эзар сорга сиг вийнен массеха бIаьш эзараш чоевш яь. Из дергита а — американски империализмо шийга лаьрар деш йола шин хьем дехка марковеточни режим Сайгоне хьаллоаттар духьа.

«США тIаннiйсъела хIанзара унзаре кIийле, — яаду «Нью-Йорк таймс» яхача газета, — из да иаха Iехабеш дукхача шерашка лелаьча, гIалатеча стратегически политически лоархIамашца кхы тIа я холхаьча политиках хьакинар...» Цу тIемо, мукIарвп ду США вице-президент хиннача Губерт Хэмфре, «дерригача къаман уйла толха а яьй, айп а яьккхай».

«Вьетнамски проблема бокъонна къоастаелга сенах латт аьча, — хьаьхкайкацар Вашингтоне юкьтикъе итт эзар сиго тIема духьала вьла митинге Корета Кинга, тийшаче бахкергIа вийнача негритянски лидерах Мартин Лютер Кингах йисача зерочо, — из латт, вай кхоигаш Кеулбелмен Вьетнамера сов чекха цIабоалабарах. Миллионаш болча американашна сатийсар доаа вьетнамски тIемо. Из тIом — кийсхо йоаши бIеаеи гIулакх».

Ужжаме дIадехараш еррига Америке хIара дешe кхайцаду. Цхьабакьда, вашингтонски кулгалхой шоай халкьо яхачунга ладугIаш бац. ДIахо а бу цар тIом. Белггала дерригача хиаха юкъера а хинна дIаэттa США-ра тIема дукьалара манифестаци — кхетамца долча хIамашка лааугIа па тугаши тIемах Iалаьинте доккхий пайдаш деш йолча американски монополей кьттоо духьа дIахо а агрессивни пинь лелабеш бараштa бола цIенхаштта хоам.

КХЕРАМЕ ДОГОВОР

Японе доал деча либерально-демократически парте (ЛДП) кулгалхоша соцаж бьоб 1960 шера яноне даьча, японо-американска «кхерамзлен договор» оалаш дохчуш ха автоматически вIаьхьера хьакхьа.

Цу хана японски гервашцара низаш юхалийтдара гIулакхта бокьхача лоархIаме хиннача а карейски тIема шерашка, Корее тIом баьча американски бIун арсенали тIема бавен хинна Японa дIаэттача хинх, США-е шерр вайла йийача а вазамо йолча соглашение метта дар договор.

Договар «хилаааа на хилара» доаа доп цIаккха а эттадац ЛДП кулгалхоша тхьаьшка. Цхьабакьда, ма дарра аьича, США-пара тIема барт дIахо хилийтара тIехь латтача доалкча парте тайп-гайнарча гIоарашa из проблема бе-бе кхетайора. Царех эгара резацноонетIа дараша кхы а дукхагIа чIоагIде леза, йоах, договор. ШоллагIчар йоах, договор хIаьа ше доллча тайнара дитта деза. КхоалагIчарна лет, договор дIахо лоаттадаро Японе вIалаьнеча мехка лаьа тIа хулийт, путдуьхьа дIахо йолача хана договора кхыча тайпаре хьакха деза дьина. Цхьабакьда, ахаа дешо массене уйла ыхьатарра я либерал-демократий лидерий: Японе ший гермашнара ма вснеаханха бела дунен цу районе тIема гIулакхьа тIа-тIа лоархIамегIарa хьал тIа хилар духьа. Премьер-министре Сатос хьакхайкадахах, «негатинни пацифизмах кхоанаьбаь кхы Iергдан японски халкъа».

Сенна дукхаргIа из, цу тайпара хьакхайкадераша тIехьашка гул доацаш тIема «кхерамзлен договор» латташ хилар. Цу тайпара, цIаккха тIом а бергбаш, герза нийсаш а леладергдан аьнна хьакхайкаьа японски конститутии тезкала оа а деш. Японе доал деча гIоазараша мехка юха дейнью милитаризм, тIема низ совбаккхара тIаерзаль политика лелаю.

Чакхдоалаш латтача итт шера хьалхекхар, официально лерхIор мехка кхерамзле Iалашъемка доаш дола договор, ма дарра аьча, кхы тайпа гIулакхаш кхоачашде лаьрхIа хилар. Из кьаьстта шаьра хьгучадаьлар Вьетнаме американски агресси йолаеннача тIехьагIа. Японе юха а США бIун базеи ремонтни мастерской хиина дIаэттай. Цигара Вьетнаме ух доагор, тIема кхоачам, обмундировани, медикаменташ. Аккха дIадахача цхьан финансови шера американски эскара бенна японски тIема кхоачам 600 миллион сомгIча доллара маькха хилар. Японе я вокороши бомбаш дIаккхха могаргдоаш йола самолеташ латта 150 гаргга база. Цига чудоагIа тIема атомни немаш ха кIалла лела лодкааш. Цу доллача хIамаша зийнга па лоашмехьа а тIема юкъеоза тарлуча кхерама кIальоттаю Японе. Цудухьа японски халкьа дерригача прогрессивни низаша дакъа доаш США-пара кхераме тIема барт дIабаккхара тIехьарча шо боона болаше.

ФИЛИППИНАШ: АНТИАМЕРИКАНСКИ КЪОВСАЙНА ТАЛГIИ

Филиппиной правительства ВIашагIкхийттача Штаташка предложени хьийтай Филиппинашкарча американски тIема базай хьакъехьарча соглашенега цIаьхха юха хьакара сов чекха переговораш болае аьнна.

ВIашагIкхийттача Штаташка шоай тIема базаш филиппински территоре тIа дIатарье мукъабен ба соглашенех 1947 шера юкъе кунг кьаьдар, вешта аьча мохх ший лоIаме ба аьнна хьакхаIхадаьчул тIехьагIа беррнгаш а 10 бутт мара ца бааьмча хина. Из бейтала, сакътааррача бокьонаш ма соглашени ва филиппински оагIонна. Американски тIема гIулакхаш тIара пах экстерриториальноста бокъо йолаш ба. Филиппински законашта хьалхашка цхьана хIамана безнтоххаме баш уж. «Манила таймс» яхача газета «ворхI эзар гIайренах латта мохх (вешта аьча Филиппинаш) Американа тIеберзабеча халхча уйлашца» аийсйир из соглашени.

Филиппинашка американски базаш гIайолаш дикагIа долча лаьттай итташ эзараш гектараш я. Филиппински ахархой лаьтташ ца тоьаш хала хьувзача хана да из а. Базаш йолча районашка законагIа лоацараша метарг мол лоацара леладу американски тIема гIулакхаш тIарча наха. Филиппинай кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства дашиех, укх тIехьарча хана американски цхьан базе 34 филиппинец вийнав.

Геттара сий доацаш гIулакх хиииад дукха ха йоацаш Субия яхача тIема-форда базана юкхе. Дийнаь филиппински боллочоа тека шиш карабин йоассевьй старшинас-американца. «Сона вал тарбеннабар цунах», — хаь на хеташ лелеад масречо. Цхьабакъда, суде дIачувелара зуламхо шоашка хьава вьина филиппински Iадалаша тIагIорттадаь хьалийхар дIатIехие титаьвар американски комаядовие. Цо зIеIзал хьоайнр филиппински столице. Манилае боккхий антиамерикански демонстраци хилар. США посольства на хьалхашка бокьонца латар-тохар хилар демонстрацешка дакъа лоацаш хиннача болхлоштеи студенташтеи демонстранаш лелхабе гIертача полицени юкъе.

Цу хьалешка Филиппинай правительства, антиамерикански къовсама талгIа дIахо дIаярркьар я хкераш, Вашингтонагара хьадийхар базай хьакъеьларча хIанзарча соглашенега цIаьхха юха а хьежа. Иштта мара теркал ца деш Iе йиш болаш яцар из кхо кIира даьмача гIолла мехка президент, вице-президент, сената хоалагIа дакъа хоржаш хилар а. Кхыча мехкий информационни агентствашa бакьду, Филиппинашкара хоржамашта хьалхара кампани чубенача американцашта общественность чIоагIа раьза йоацача хьалашка хулаш хьяр. Уж уйлаш теркал на еш Iе йиш йолаш дац филиппински Iаьдалаш.

В. СЫСОЕВА,
В. ВАШЕДЧЕНКО,
Ю. ВДОВИН,
В. ХАРЬКОВ.
(ТАСС).

Ладувгlа, хьажа

РАДИО
31 октябрь

6.30 — Колхозной республикански конференце делегаташа къамелаш ду (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30—Передачай программа. 7.35—Москва. 8.15—«Сердало» газета обзор. 8.25 — «Ленина партена сийле кийла» яха илли-концерт. 8.45 — «Шерах доккхал ду колхозо» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.20 — Юрта коммунист вах (нохчий меттала). 16.30 — Колхозни съезда делегат (гIалгIай меттала). 16.45 — «Керда хоамаш» яха юртара выпуск (гIалгIай меттала). 16.55 — «Юрта къахьегамхоште хетаю» передача. (эрсий меттала). 17.10 — Колхозной республикански конференце делегаташта дола концерт. 17.50 — Промышленноста болхлошта йола передача «Юртара город» (эрсий меттала). 18.05 — «Керда хоамаш» яха юртара выпуск (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.30 — «Керда хоамаш» яха юртара выпуск) (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Юртаре хахар (нохчий меттала). 18.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала эрсий, меттала). 18.55 — Очкаш, говаш секундаш. 19.05 — «Со а газ я довзаш хургда» яха фильм. 19.15 — Юртарча клубе (нохчий меттала). 19.50 — Шоана, бераш. 20.05 — Колхозной республикански конференце делегаташ къамелаш ду. 20.25 — Дунен халкъашта юкъера обзорени. 20.35 — Кинохроника (нохчий меттала доккха). 20.45 — Передачай программа. 20.50 — «Коммунистица» яха кинофестиваль. «Октябра детонаш» яха художественни фильм.

РАДИО
[illegible] октябрь.

6.30 — «Юрта Iуйре». (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Украински эшараш. 8.45 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Мехкашкеи континенташкеи гIолла (нохчий меттала). 16.20 — Колхозной республикански конференце. (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къонах» (нохчий меттала). 20.00 — Къахьегама ди дIадаьккхачул тIехьагIера концерт. 20.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.55 — Передачай программа. 18.00 — «Знание» яха Iилмай популярни кинопрограмма. 18.30 — Ленинизм вай байрахх я. Марксизм - ленинизм дунен коммунистически болама баргIон кирд я. 18.55 — Телевизионни кердадараш. 19.00 — Хоамаш. 19.05 — 1970 шера наьха перепись. 19.20 — Музыкальни пауза. 19.25 — Футболах йола дунен чемпионат. Советски Союз Къалбседен Ирланди, перерывах кердадараш. 21.15 — «Коммунистица» яха кинофестиваль. «Яков Свердлов» яха художественни фильм. 23.00 — Передачай программа.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТА ДЕШАРАШ!
ДIАДОЛАДЕННАД 1970 ШЕРА „СЕРДАЛО" ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъена предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждеЕнешкарча, общественни организацешкарча иепайоаув доаржадеча «Союзпечата» общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТА ЯЗДАНТАРА МАХ:

1 шера — 3 сома 12 кепиги;

6 бетта — 1 сома 56 кепиги;

3 бетта — 78 кепиг;

Дийца ма лелаш! 1970 шера «Сердало» газета хилчахьа шок.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина уампа, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—3-39-11; бахкхоцлана секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта боахамен письмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

ОФ00000. Заказ № 4937.